

Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de V

8/
ju
199

bijen

MAANDBLAAD VOOR IMKERS

bijen

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357
Jaargang 8, nummer 6, juni 1999

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur mw. M.L. Boerjan

Redactie M.J. van Iersel, A.M. Kuypers, R.H. Molenaar, en M. Schyns, vacature

162 Vaste medewerkers mw. N. de Jong, P. Liefbroer, A. Neve, Chr. Smeekens en K. Zoet.

Redactiesecretaris mw. M.J.E.M. Canters

Postbus 90, 6720 AB Bennekom Telefoon 0317 42 24 22

Telefax 0317 42 41 80 E-mail bijenhuis@tip.nl

Serveraansluiting VBBN zoemlijst: listserv@lifenet.nl

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, telefoon 013 583 63 50

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.

Postbanknummer van de bank 10.88.813

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (de juli- en augustusnummers worden gecombineerd).

Oplage 8.200

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':

f 20,00 per 20 woorden, elk extra woord f 0,50

Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de voorplaat: Foto genomen in het Bijenmuseum in het themapark 'Land van Weldadigheid te Frederiksoord. Hier wordt de bijenteeltverzameling van Baldi Dekker tentoongesteld. Bijenkap met 'kogel'vizier van messing-draad met afsluitbaar pijp gat. Imkerpijp van hout, bekleed met leer en messing, 19de eeuw (Foto Guy Ackermans)

Van de redactie

Voor de gein wil ik eens in het 'vel' van onze bijen kruipen: 'Eerst woonden we eeuwen in huizen van stro, daarna in houten huizen met kunstraat. Toen gebeurde er iets vreemds: zo'n 30 jaar geleden begonnen de korenbloem, de klaver en vele andere bloemen te verdwijnen en moesten we ver vliegen om eten te halen. Velen van ons moesten verhuizen tot ver voorbij die nieuwe maïsackers en vonden uiteindelijk een goed plekje in stad of dorp.

De laatste jaren krijgen we steeds vaker nieuwe burens uit het buitenland. Wel aardige bijen, maar je kunt ze alleen zo moeilijk verstaan. Ik heb wel gehoord dat er zelfs schermutselingen uitbreken. En dat terwijl we het al zo moeilijk hebben sinds Amerikaans vuilbroed en de varroamijt het op onze kleintjes gemunt hebben. Van de imker krijgen we maar af en toe de kans om onze eigen strategie toe te passen. En die strategie is ondoorgroendelijk, maar werkt wel, al eeuwen.'

Mijn advies is: neem af en toe eens een 'Api-centrisch' standpunt in!

N.B. Het meinummer werd pas 18 mei bij u bezorgd; de redenen hiervoor waren de vrije dagen rondom Hemelvaartdag. **Martin Schyns**

Inhoud

In memoriam, R.P. Groenveld	Jan Speelziek	163
Nieuws van de Ambrosiushoeve	Christ Smeekens	164
Imkermethoden	Dick Vunderink	165
Bijenplant in beeld	Arjen Neve	166
Van imker tot imker	Ko Zoet	168
Imkerpraktijken: Koninginnenteelt	Mari van Iersel	170
Arrest betreffende spuutschade	Ab Kuypers	172
Opening proefstand De Welle		175
De eerste eilandbevruchting	Ab Kuypers	176
De lezer schrijft		
Zwermuzzel	Ko Visser	178
Zwermen	Frans Warmerdam	178
Haal de imkers over de streep	Bob de Graaf	178
Niet-populaire drachtplanten 2 ..	Marion Verspaandonk	180
Foto van de maand		181
Honing hoort niet in babyvoeding	E. de Boer e.a.	182
'In gezelschap van de honingbij	Ab Kuypers	183
Verenigingsnieuws		
Algemene vergadering Bijenhouders ZLTO		184
Van de bestuursafdeling Bijenhouders ZLTO		185
Algemene ledenvergadering van de VBBN		186
Uit de PC van de voorzitter		187
Symposium bijenziekten		188
Familieberichten		188
Kalender		189
Vraag en Aanbod		190
Adressen		191

R.P. Groenveld: Een groot imker ging heen

Jan J. Speelziek

Op 2 juni 1998 overleed Groenveld in de gezegende leeftijd van bijna 95 jaren. Het was zijn wens om in alle rust en stilte afscheid te nemen. Enkele maanden later, op 26 maart dit jaar stierf plotseling onze zeer gewaardeerde hoofdredacteur Joop Beetsma. Uit zijn nagelaten redactionele bescheiden bleek een voornemen om in het maandblad *Bijen* van juni 1999 een uitvoerig 'in memoriam' te schrijven over het leven van de eens zo bekende VBBN-functionaris en auteur Groenveld. Desgevraagd heb ik mij als 'oldtimer in de imkerij' gaarne bereid verklaard om deze taak van mijn goede vriend Joop Beetsma over te nemen.

Secretaris-penningmeester

Op 1 februari 1949 volgde de heer R.P. Groenveld uit Huizum (Fr.) de heer J.A. Joustra op als secretaris-penningmeester van de VBBN. In de kring van schrijvers in het maandblad was hij geen onbekende. Met ingang van 1965 werd Groenveld naast zijn functie als secretarispenningmeester tevens directeur van Het Bijenhuis. Op 1 november 1968 ging hij met pensioen. Als blijk van waardering voor zijn grote verdiensten op het terrein van de bijenteelt werd Groenveld op Koninginnedag 1969 benoemd tot Ridder in de Orde van OranjeNassau.

Joustra en Groenveld: twee grote imkers!

Tijdens het bewind van de toenmalige voorzitter L.R.J. van Ridder van Rappard was de heer Groenveld samen met de heer J.A. Joustra de grote steunpilaar van de VBBN. Met name op vaktechnisch gebied van de bijenteelt waren beiden markante persoonlijkheden. Dit laatste blijkt vooral uit de publicatie van 'Het Bijenboek' (192719341941) van de hand van J.A. Joustra en 'Het Grote Bijenboek' (196119721976) door R.P. Groenveld.

Bij de publicatie van de eerste druk van Groenvelds 'Het Grote Bijenboek' (1961) was het geruime tijd

geleden, dat er in ons land weer een echt Nederlands bijenboek verscheen. Het was een handboek voor zowel de ervaren imker als de beginnening. Veel aandacht is er in het boek voor de toentertijd nieuwe ontwikkelingen in de bijenteelt. Hoewel het hem als bestuurslid van de VBBN bekend was dat het aantal imkers en bijenvolken geleidelijk aan terugliep, had hij de uitdaging van een nieuw boek toch aangedurfd. Als een doorgewinterde praktijkman en iemand die wat je noemt met de bijen opstond en naar bed ging, slaagde hij erin een uitermate aansprekend boek samen te stellen. Door zijn grote kennis van de imkerij, zowel in binnen als buitenland, was hij daarvoor dan ook de aangewezen persoon.

Het grote bijenboek

De wijze waarop hij de stof over drie jaren verdeelde was uniek: Jaar 1, het elementaire onderricht; Jaar 2, de praktische omgang met bijen; Jaar 3, de problemen en afwijkingen. De presentatie van de tekst was overzichtelijk, terwijl een goed register de vervolmaking van het boek vormde.

Niet een bijenvolk, maar 'de bij'

In het begin der 90er jaren waren er uitgebreide discussies in het 'Groentje' over het wezen van een bijenvolk, vooral bij de in die tijd bestaande

bedrijfsmethoden en gangbare bijenwoningen. In 1993 en 1994 reageerde de toen 90 jaar oud zijnde Groenveld hierop met een interessante serie artikelen over: 'Nieuwe inzichten aangaande de honingbij'. In een viertal filosofisch getinte artikelen beschrijft hij conform de inzichten van Von Frisch en Minderhout zijn visie op het bijenvolk, beter gezegd op 'de bij' of op zijn Duits gezegd: der Bien. Zo bleek wederom hoe iemand op zeer hoge leeftijd nog altijd gefascineerd kan zijn door de mysteries in de apidologie. Op zijn grafsteen prijkt dan ook niet ten onrechte zijn beminde levensgezel 'de Bij'.

Gebruik van oxaalzuur voor de bestrijding van de varroamijt veroorzaakt veel schade aan bijenvolken

Naar aanleiding van het gebruik van oxaalzuur voor de bestrijding van de varroamijt, in met name Italië, is op de Ambrosiushoeve onderzocht of dit middel ook in Nederland bruikbaar is.

In december 1998 zijn bijenvolken behandeld met 3,6% oxaalzuur in een 50% suikeroplossing. Per bezet bijenstraatje (Simplexmaat) werd respectievelijk 2,5 ml (= groep 2 bestaande uit 9 bijenvolken) en 2,9 ml (= groep 3 bestaande uit 10 bijenvolken) gedruppeld. Deze methode is vergelijkbaar met die van Perizine. De behandeling werd eenmaal uitgevoerd.

164 Het effect op de doding van de varroamijten is bepaald door de bijenvolken drie weken na de behandeling met oxaalzuur te behandelen met Apitol. Testgroep 1 (10 bijenvolken) was de blanco en is alleen behandeld met Apitol.

Het effect op de bijenvolken is bepaald door de bijen voor de behandeling met oxaalzuur, voor de behandeling met Apitol en negen weken na de behandeling met Apitol te wegen. Het verschil in gewicht tussen de kasten met bijen en zonder bijen werd omgerekend naar het aantal bijen (gemiddeld gewicht per bij is 0,126 gram).

Bij test groep 2 werden gemiddeld 80% van de varroamijten gedood, bij testgroep 3 waar een wat grotere hoeveelheid oxaalzuur werd gebruikt was het effect gemiddeld 92%.

In de periode tussen 14-12-1998 en 5-1-1999 liep het aantal bijen in de testgroepen 1, 2 en 3 met respectievelijk 7, 19 en 37% terug.

In de periode tussen 14-12-1998 en 18-3-1999 was de teruggang van de bijenvolken van de testgroepen 1, 2 en 3 respectievelijk 41, 75 en 72%. Bijna alle volken die met oxaalzuur waren behandeld, waren zo klein geworden dat verenigen noodzakelijk was.

De conclusie van dit onderzoek is dat het, onder Nederlandse omstandigheden, niet mogelijk is een bepaalde concentratie oxaalzuur te gebruiken die én een goed bestrijdingseffect op de varroamijten heeft én geen schade veroorzaakt aan de bijenvolken.

Bijeenkomst Duitstalige bijenteeltonderzoekers

Eind maart vond in Marburg de vijftigste bijeenkomst plaats van de Duitstalige bijenteeltonderzoekers. Ook enige medewerkers van de Ambrosiushoeve hebben hieraan deelgenomen. Gedurende 3 dagen werden 39

lezingen verzorgd en 35 posters gepresenteerd over het onderzoek in de bijenhouderij in Midden-Europa. Door de medewerkers van de Ambrosiushoeve werden ook enkele lezingen gepresenteerd.

Enige belangrijke onderzoeksresultaten zijn hieronder samengevat.

Onderzoek is gedaan naar de mogelijke invloed van stuifmeel van genetisch gemanipuleerd (herbicide tolerant) koolzaad op bijenvolken. In een vergelijkingsproef werd gedurende een jaar geen verschil vastgesteld voor wat betreft volksgrootte, omvang broednest, overleving gesloten broed, aantal broedcellen per 100 bijen, geboortegewicht en levensduur van de bijen. Meer uitgebreid onderzoek is echter nodig om definitief vast te kunnen stellen of er effecten zijn van het stuifmeel van genetisch gemanipuleerde gewassen op de bijenvolken.

Uit onderzoek naar de invloed van het bestrijdingsmiddel Gaucho (werkzame stof Imidacloprid) is gebleken dat bijenvolken die met dit middel in contact komen niet meer willen vliegen. Er vindt een sterke teruggang van de bijenvolken plaats, bovendien wordt het oriëntatievermogen (ook de bijendans) van de bijen beïnvloed.

Vastgesteld is dat bijenvolken, die voor de bestrijding van de varroamijt behandeld zijn met Apistan, gevoeliger zijn voor virusinfecties.

Er is een uitgebreid onderzoek geweest op diverse bijenteeltinstituten met de 'Nassenheider Verdunster' met mierenzuur voor de bestrijding van de varroamijt. Hierbij werd gedurende 10 dagen een oplossing van 60% mierenzuur gebruikt. Het bestrijdingseffect was van 64,5 tot 98%. In Duitsland is een aanvraag ingediend voor een officiële toelating van deze methode. Op de Universiteit in Bonn is een computermodel ontwikkeld om aan de hand van vleugelmetingen op een snelle manier solitaire bijen te determineren. Dit computerprogramma is nog niet helemaal compleet en nog niet verkrijgbaar.

Open dag Ambrosiushoeve op 11 september

Op deze dag zal informatie worden gegeven over het onderzoek op de Ambrosiushoeve. Ook zijn er dan weer rondleidingen in het drachtplanten arboretum. De Vrienden van de Ambrosiushoeve verlenen ook hun medewerking. Daarnaast zal tijdens deze Open dag de Nationale honingkeuring plaatsvinden. Nadere informatie over het programma volgt nog. Noteer deze datum alvast in de agenda.

Eerst even terugkijken op 17 april

We hebben de Paasdagen achter de rug, met een schitterende aanloop en teleurstelling over de verregende Paasdagen voor hen die nog betaald werk verrichten, maar ook voor imkers.

De uitwintering viel me niet tegen en als het weer van voor de Pasen overeind was gebleven, was dit jaar zelfs veelbelovend geworden. Slechts één dood volk, beneden verhongerd onder een volle bak daarboven. Gevolg van een late (in september) vereniging, waarbij je ervan uitgaat dat het volk zich wel boven zal vestigen. Maar als zo'n bak al vol voer zit en beneden ook een broednest, dan krijg je hetzelfde als bij fusie van imkerorganisaties: het gevoel overheerst de logica. Maar daarmee was een Schiermoer 1998 verdwenen en ik spreek Jan Charpentier nog wel over de gehanteerde selectienormen.

Overigens weer dezelfde ervaring: aanzienlijke verschillen in volkontwikkeling waar je ze niet verwacht. En ook: de volken elders gemiddeld beter dan op het Bijenpark.

De volken van het Bijenpark staan op de wilg en hebben een fikse injectie gehad. Het viel mij op dat de carnica volken niet ver vandaar met 'tonnen'

stuifmeel binnenkwamen en de volken hier voornamelijk met nectar. Nog een mooie week en ik had wellicht voor het eerst kunnen slingeren. Ik sprak vorige week de heer Mommers en was zeer vereerd toen bleek dat hij deze rubriek las maar betwijfel of hij het volhoudt. Hij vertelde mij van een ervaring met een overvloedige opbrengst van de wilg, terwijl het toegedachte koolzaadveld genegeerd werd.

In afwachting van een telefoontje van de fruitteiler heb ik de volken naar huis gehaald. Het weerbericht doet mij vrezen voor wegdobberende kasten. Ik kan mijn plannen voor mei en juni nu wat concreter maken. Op de carnica stand staan nu twee volken, een goede Schiermoer '98 en een F3-volk. Die laatste gaat naar de paardebloem en van de ander kweek ik intussen moeren voor bevruchting op Lemmer en op stand, o.a. voor het F3-volk. Maar als ik dat volk terugplaats introduceer ik ook een serie bastaarddarrren en dat wil ik niet. Voorzover ik kan nagaan staan er geen andere bijen in de omgeving. Voor het probleem van de bastaarddarrren heb ik het volgende bedacht: Ik verdeel het open en gesloten broed over twee bakken. Ik sla het hele volk af op de bak met open broed en zet deze op de bak met gesloten broed met rooster en een rooster voor het vlieggat. De jonge bijen keren terug in de onderste bak.

De volgende morgen de bak met open broed laten afvliegen op de andere bak. Ik heb dan een bak met open broed, moer en jonge bijen en die kunnen meedoen aan de lindedracht. De andere bak heeft alleen vliegbeijen en gesloten broed maar geen darrren en kan naar de carnica stand voor een jonge moer en standbevruchting.

Op het Bijenpark zijn de volken terug van het fruit of paardebloem. Daarvan ga ik afleggers maken zoals ik in mei beschreef. Het sterkste paardebloemenvolk gebruik ik als pleegvolk voor het project 'teelt van Buckfastkoninginnen' op het park. Dus ik krijg een aantal aangezette doppen op te kweken, als dat voldoende resultaat oplevert en ik kan ook wat moeren houden, laat ik er een paar als reserve bevruchten op de Buckfaststand. Het is overigens een illusie dat daar alleen maar Buckfastdarrren vliegen. Misschien wel zo goed om goede F1 te krijgen.

advertentie

99 - BUCKFASTKONINGINNEN

Reinteeft Buckfastkoninginnen uit de beste geselecteerde teeltlijnen geleverd met afstammingsbewijs voor echtheid. Geselecteerd op zwermtraagheid, zachtaardigheid, raamvastheid en hoge honingopbrengst. Nu ook geselecteerd op nosemaresistentie. Alle koninginnen en begeleidbeijen met gezondheidscertificaat. Vrij van vulibroed en varroa.

Leveringen tot 1.10.1999

Eiland-gepaarde koningin: 120 NLG

- verz. inbegrepen.

Stand-gepaarde koningin: 60 NLG

- verz. inbegrepen.

BUCKFAST DENMARK

Keld Brandstrup

Reerslevvej 42,

DK-4291 Ruds Vedby

Denmark

☎ 00 45 58 26 18 10

fax 00 45 58 26 18 40

E-mail: buckfast@internet.dk

Bel, fax of schrijf voor gratis Info-brochure

Lamsoor (*Limnium vulgáre* Miller)

De lamsoor kan de imker verrassingen opleveren. Als hij met de bijen naar de lamsoorvelden reist, zoals op de Boschplaat op Terschelling, is hij er niet zeker van dat hij lamsoorhoning gaat oogsten. De bijen kunnen de heide in de directe omgeving ook bereiken. En wanneer mag lamsoorhoning als soorthoning worden aangemerkt? Het aandeel stuifmeel van de lamsoor hoeft maar klein te zijn, maar daarvoor gelden nog geen duidelijk onderbouwde regels.

Een zoutminnaar

Lamsoor behoort tot de strandkruidfamilie (Plumbaginaceae). Een familie van ongeveer 300 soorten, waarvan het geslacht *Limnium* Miller, dat over de gehele wereld zijn vertegenwoordigers heeft, de helft voor zijn rekening neemt. Van de familie komen er maar 2 soorten inheems in ons land voor, het Engels gras (*Armia martima* (Miller) Willd., ook een bijenplant, en het lamsoor. In Nederland is lamsoor algemeen op de Waddeneilanden en in het Delta-gebied. Het is een van de pioniers die groeien op slibrijk zand en klei. Op de Boschplaat kon de plant zich eerst ontwikkelen nadat de zanddijk en de stuifdijk werden aangelegd en zich sliblaagjes konden afzetten op de nog kale zandvlakte. Door een begroeiing van lamsoor wordt de afzetting van slib begunstigd. Voor de plant is het nodig dat ze van tijd tot tijd door zeewater wordt overspoeld. De bloemen ondervinden daarvan geen last. Om het zoutgehalte op een voor de plant aanvaardbare hoogte te houden, een gehalte dat lager is dan dat van het zeewater, zitten er in de bladeren huidmondjes waardoor te teveel aan zout kan worden geloosd. Lamsoor is een overjarige groenblijvende plant met smalle wortelstandige bladeren, die aan het begin uitlopen in een schedeachtig verbrede steel. Uit een bladrozet ontwikkelt zich meestal één op een stevige stengel staande bloeiwijze. De bloemen staan in groepjes bij elkaar die samen schichten vormen. Ter plaatse van de vertakkingen in de bloeiwijze heeft de plant kleine schutblaadjes. Onder elk kortgesteeld bloempje staan 1-3 vliezige steelblaadjes. De bloemen zijn 5-talig. De bloemkroon wordt nauw omsloten door een beschermende kelk, waarvan de kelkbladen met elkaar zijn vergroeid. Onder aan de kelk vinden we de enige plaats waar beharing op de plant voor komt. De bloemkroon heeft een prachtige violetblauwe kleur. De kroonbladen zijn aan het begin over een korte

afstand met elkaar vergroeid. Op ieder kroonblad staat een meeldraad ingeplant. Het vruchtbeginsel, dat uit 5 vruchtbladen is opgebouwd, is bovenstandig en draagt 5 stempels. Een van de vruchtbladen heeft een zaadknop, de andere zijn steriel.

Tweevormig

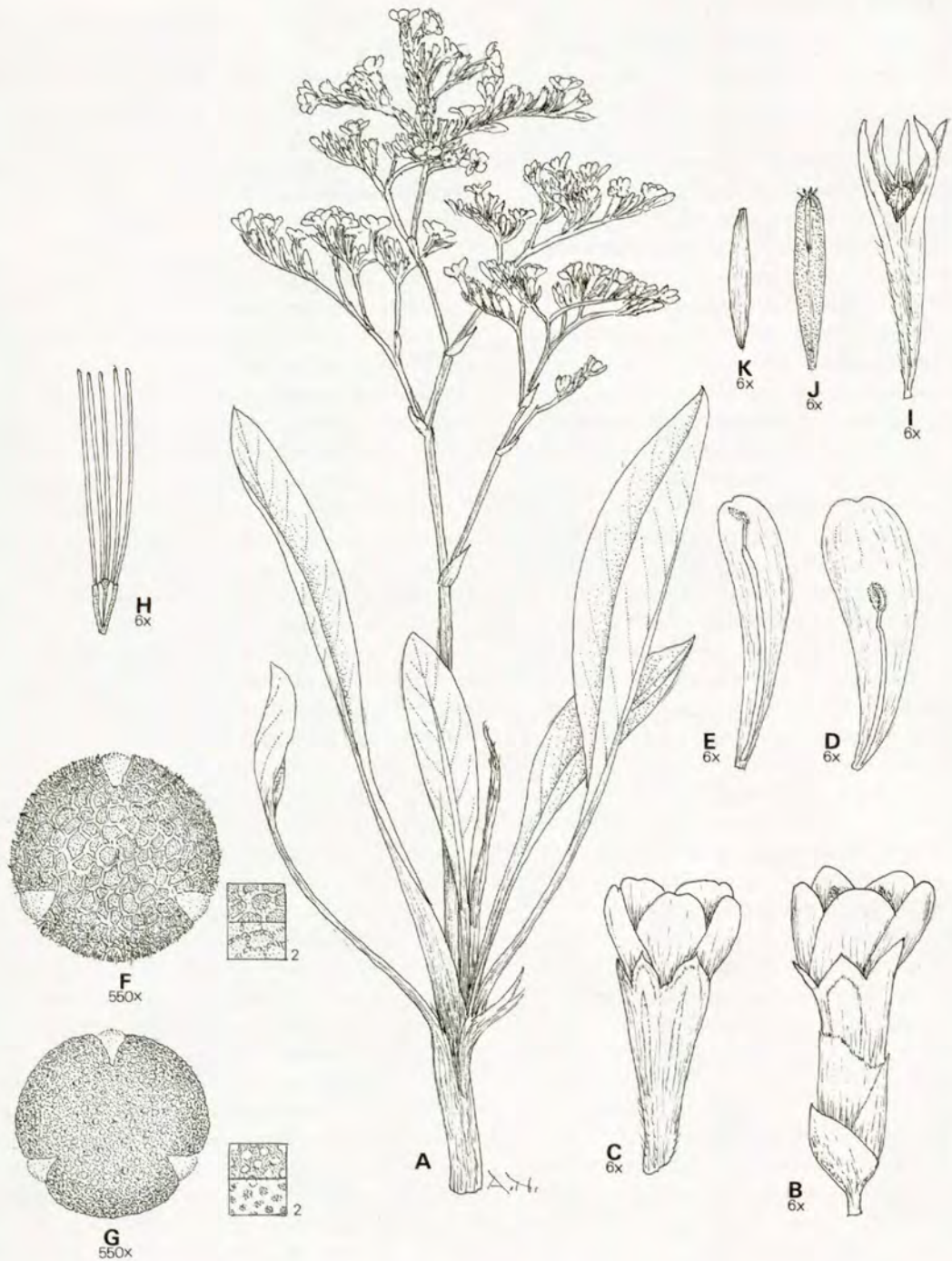
In een begroeiing van lamsoor treffen we altijd 2 vormen aan, de plant wordt ook wel dimorf genoemd. De verschillen zitten in hoofdzaak in de structuur van het oppervlak van de stuifmeelkorrels en dat van de stempels. Het ene type heeft gladde stempels en stuifmeelkorrels met een grofmazig oppervlak, afkomstig van korte meeldraden. Van het andere type is het stempeloppervlak bezet met papillen en hebben de stuifmeelkorrels, afkomstig van lange meeldraden, een fijnere netstructuur. Even voor de kenners: het eerste type is een heterozygoot en het andere homozygoot (rasecht). Beide typen zijn zelfsteriel, dus voor de vorming van zaad is het nodig dat ze elkaar bestuiven. Het resultaat daarvan is dat er gemiddeld gelijke hoeveelheden van beide typen worden gevormd. Tussen beide typen kan er nog een verschil in de lengte van de stijlen optreden maar dat element is erg variabel.

Bijenbezoek en honing

Als bijen op de bloemen nectar puren, komen ze met de voorzijde van de kop in aanraking met de geopende helmknoppen. Ze zijn aan de voorzijde dan ook geheel met stuifmeel bepoederd; een geschikte plaats om het over te brengen op de stempels. Over het algemeen wordt maar weinig stuifmeel van de plant in de honing aangetroffen, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met de grote afmetingen van de korrels, waardoor ze gemakkelijker door het ventiel uit de nectar kunnen worden gefiltreerd. Er zijn nog geen vastgestelde richtlijnen op grond waarvan lamsoorhoning als soorthoning kan worden aangemerkt.

Vermeerdering

Behalve door zaad vermeerdert lamsoor zich ook door het vormen van uitlopers. De vrucht heeft een papierdunne wand en springt niet open. Hij wordt door wind of water verspreid met behulp van de verdroogde kelk die om de vrucht blijft zitten. Door beharing van de kelk zal de vrucht zich gemakkelijk ergens aan vast kunnen hechten.

Lamsoor (*Limnium vulgare* Miller)

A in bloei staande plant; B bloem met steelblaadjes; C bloem; D kroonblad met korte meeldraad; E kroonblad met lange meeldraad; F stuifmeelkorrel, type van korte meeldraad: 1 polair, 2 korreloppervlak; G stuifmeelkorrel, type van lange meeldraad: 1 polair, 2 korreloppervlak; H stamper; I verdroogde kelk met vrucht; J vrucht; K zaad.

Een goed gevoel (1)

Dat overkomt je. De aanleiding kan van alles zijn. Als imker geeft het mij een goed gevoel dat er in ieder geval weer wordt geschreven over de wens de imkersorganisaties te laten fuseren. Dick Vunderink gaf de aanzet in Bijen 8(1): 3-4, 'Vijf is te veel' en Mari van Iersel speelde het balletje door in Bijen 8(2): 54-55 (1999) 'Op naar de Nederlandse Imkersvereniging'. We zijn er echter nog niet. Het belangrijkste is dat iedereen het belang inziet van een samengaan en zich er 'wel' bij voelt. Van het eerste ben ik overtuigd en het tweede zal blijken. Nu eerst de vormgeving. Het lijkt me logisch dat een geslaagde fusie het einde betekent van de huidige Bedrijfsraad. Waarom?

168 — Daarvoor even terug in de tijd. De Bedrijfsraad werd in 1948 opgericht om in de bijenteelt tot meer samenwerking te komen tussen de verschillende organisaties. De gedachte om tot een landelijke organisatie te komen speelde ook toen al, maar bleek onhaalbaar. Daarnaast moest de Bedrijfsraad bovenal de mogelijkheden openen voor onderzoeken op het gebied van de bijenteelt op praktische en meer wetenschappelijke grondslag. Dat laatste is voor de volle honderd procent gelukt. De proefbijenstand Ambrosiushoeve is er uit voortgekomen. De Bedrijfsraad werkte in het verleden als een parapluie met aan elk baleintje een landelijke vereniging. Het had een functie anders kon het niet vijftig jaar bestaan. Bij het totstandkomen van een fusie tussen de imkersverenigingen is aan de eerste voorwaarde voldaan en daarmee vervalt het bestaansrecht van de Bedrijfsraad. Als van de Bedrijfsraad opnieuw een overkoepelend orgaan wordt gemaakt betekent dat extra vrouw/mankracht, tijd, geld en energie van vaak dezelfde bestuurders. Dat kan nooit de bedoeling zijn van een fusie. Rechtstreeks werken en geen tussenstations inlassen lijkt me de beste manier om de belangen van de bijenteelt te behartigen.

Een goed gevoel (2)

Op 15 februari 1999 kregen twee Haarlemse imkers Piet Bakker en Hans v.d. Wateren het Ereschildje voor imkers uitgereikt vanwege hun vijftig jaar lidmaatschap van de VBBN las ik in de Haarlemse Courant, maar vooral als eerbetoen voor hun tomeloze inzet bij het verspreiden van kennis over de bijenteelt. Piet is de man die in de jaren vijftig als eerste voor de Nederlandse imkers de 'Schoorsteenmethode' beschreef voor het wasmotvrij bewaren van uitgebouwde raten in de wintermaanden en hij was gedurende ruim 35

jaar bestuurslid van de imkervereniging Haarlem. Hans was meer een onderzoeker en ontwikkelde een automatisch meetsysteem voor de temperatuur in het broednest. Hij schonk de gemeentelijke afdeling Natuur en Milieu een bijen- en observatiekast als bijdrage aan een grootschalig bijenproject voor scholen op de Stadskweektuin. Geweldig zulke mensen in je vereniging te hebben.

Een goed gevoel (3)

De titel lijkt misplaatst, maar leest u verder. Het is een ontroerende ontboezeming van de vrouw van een overleden imker. 'Nu, driekwart jaar na zijn overlijden, voel ik naast het grote gemis hoe fijn het is om veel lieve mensen om je heen te hebben. Ook de vrienden van Hans. De bijenvrienden! Fantastisch zoals jullie zijn levenswerk hebben overgenomen. Zijn bijen hebben niet alleen vaders, maar ook een moeder. Ket van Blokland kwam mij al gauw verrassen met de eerste voorjaarshoning van Hans z'n bijen, zo hartelijk. Datzelfde geldt ook voor Nas, Henk en Dick die werkelijk alle zorg aan een goede afwerking van zaken gegeven hebben. Klaas van der Lee uit Nigtevecht wens ik veel bijenplezier. Geheel in de stijl van Hans heeft hij van zijn gekregen volk er twee gemaakt. Hans en ik keken altijd uit naar plekjes waar voor de bijen wat te halen viel. Ook als we in het buitenland waren keken we verlekkerd naar mooie bloemenweides, al sloeg dat nergens op. Al met al staat Hans nog zo vooraan in mijn gedachten dat ik het gevoel heb dat wij nog steeds samen kijken en denken. Dat is een goed gevoel. Wij hebben een fijn leven gehad samen, met als gevolg een stel heerlijke kinderen en kleinkinderen en lieve vrienden. En de bijtjes? Ook die blijven in mijn hart'. Grandioos als je vanuit een simpele bijenvereniging zo wordt bijgestaan. Van diezelfde vereniging Amstelland werd in februari 1999 het 75ste nummer met mededelingen onder de naam 'bijpraten' uitgebracht. Het vormde tevens het afscheid van de eindredacteur Leo Groen. Hij was en is bijen- en verenigingsman in hart en nieren, die na 22 jaar als bestuurslid om gezondheidsredenen moest stoppen. Hij was al die tijd de geestelijke vader van 'bijpraten'. Alleen ingewijden weten hoeveel hoofdbrekens een regelmatige uitgave vergt. Het verscheen niet alleen regelmatig, het zag er ook altijd piekfijn uit. Kortom, dit zijn mensen waar je er nooit genoeg van hebt en zo'n belangenloze inzet geeft mij een geweldig goed gevoel. Leo: sterkte en geniet van je bijen.

Een goed gevoel (4)

'Onze kasten staan in een bostuin. Boven de kasten had een merel een nest gemaakt. Er kwamen drie jongen in. Op een nacht kwam de boomarter en haalde de jongen eruit. Dat had hij/zij bij andere nesten al meer gedaan. Eén jong ontkwam en lag hulpeloos op de grond, ongeveer een halve meter van de kasten. Ze zat in de stoppels en kon niet lopen. Toch heeft ze het gepresteerd om met poten en vleugels de halve meter te overbruggen en onder de eerste bijenkast te kruipen. Daar zaten geen bijen in. Toen ik een uur later weer ging kijken zat ze onder kast 2 met daarin een groot volk. Weer een tijd later zat ze voor de kast en tegen de avond was ze op het schuine aanvliegplankje geklommen terwijl honderden bijen in- en uitvlogen. Ze ging zitten precies naast de vliegspleet. De bijen liepen en vlogen om haar heen, maar deden verder niets. Het jong zat heel stil maar riep met tussenpozen om eten. De volgende dag zag ik dat vader en moeder merel met een pier in de bek op veilige afstand stonden, maar bang waren om naderbij te komen. Toch werd de drang om te voeren zo groot dat ze beiden heel snel naar de kast toe liepen, dwars door de af- en aanvliegende bijen, voerden en dan weer snel terug. In de middag zag ik een kat op een meter van de kast staan. Ze zag het jong maar ook de bijen. Ze kwam iets dichterbij, de staart kronkelde, een lekker hapje, maar wat was dat? Vijf-zes bijen vlogen op haar rug. Ze sprong omhoog, werd kennelijk gestoken en rende weg enkele keren omhoog springend telkens als ze gestoken werd. Die kwam niet meer terug. Daar het ook 's-nachts warm bleef, waren er veel bijen op het aanvliegplankje en een hele tros aan de ingang. Zo bleef het jong ook in de nacht beschermd. Het jonge mereltje heeft daar een week lang zo gezeten, is toen in een struikje iets boven de grond gaan zitten en langzamerhand steeds hoger. Ik heb haar gevolgd tot ze net zo vlug was als haar ouders en de wijde wereld introk. De bijen hadden haar leven gered. Dezelfde bijen die jonge spreuwen steken die voor de kast naar darren happen, zodat ze soms blind worden'.

Met darren meer honing

In Polen komt de varroamijt sinds 1980 voor. Imkers die geen bestrijdingsmiddelen wilden gebruiken kopten eerst het darrenbroed. Dit bleek onvoldoende om de varroamijt de baas te blijven. Een imker aldaar, Maciej Winiarski, verwijderde het darrenbroed uit de volken van half mei tot half juli

gevolgd door een chemische bestrijding medio augustus. Het verwijderen van de raten darrenbroed vroeg veel tijd en hij vroeg zich af of het invloed had op het functioneren van het volk. Hij sloeg aan het experimenteren. Uit 64 volken (A) verwijderde hij in de aangegeven periode het darrenbroed en van 10 willekeurige volken (B) liet hij darrenbroed ongemoeid. Hij hield dit 8 jaar vol en in onderstaande tabel leest u af de hoeveelheid honing die hij uit beide groepen volken oogstte.

	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	gem. kg
A	25,6	23,9	22,3	21,2	22,8	27,0	33,5	28,5	25,6
B	36,5	31,2	35,0	29,3	27,9	38,2	30,7	40,1	34,2

Gemiddeld is de oogst in de groep B volken 35,1% meer. Sinds 1995 verwijdert Winiarski geen darrenbroed meer. De gemiddelde oogst tot en met 1998 bedroeg 31,5 kg/volk.

Het weer in juni

Als landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990 geldt 196 uren zonneshijn, 65 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 19,1°C.

Juni-maanden			
Jaar	Zon	Neerslag (mm)	Max.temp
1994	normaal	normaal	normaal
1995	normaal	normaal	koel
1996	normaal	droog (33)	normaal
1997	normaal	zeer nat (105)	normaal
1998	somber	zeer nat (134)	normaal

Geraadpleegd

Akte van oprichting van de Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland. Maandschrift Bijenteelt 51(3): 45

Haarlems Dagblad 16.2.98 'Ereschild voor imkers'.

'Bij praten' nr.75 (febr. 1999); mededelingen imkersblad Amstelland.

Nieuwsbrief 21 (febr. 1998) Bijenhoudersvereniging Utrecht; Bijenvolk toevluchtsoord jonge merel

Maciej Winiarski, Some observations of the Drone's life and their influence on honey production. The Beekeepers Quarterly 15(01): 012 (1999).

Koninginnenteelt

Er zijn heel wat manieren om aan goede koninginnen te komen. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat de verschillen tussen redcel-, zwermcel- en teeltmoeren helemaal niet zo groot is als door sommigen wel eens wordt beweerd.

Sommige imkers telen moeren van een perfecte kwaliteit met allerlei materialen (plastic doppen, moerrooster, broedstoof) en manipulaties (omlarven, inkooien) op elk door hen gewenst tijdstip in het zomerseizoen. Andere imkers vinden dat die manier te ver van de natuur af staat. Voor hen kan niemand beter koninginnen kweken dan de bijen zelf. Zwermcelmoeren vinden zij de meest ideale koninginnen om mee te werken. Een imker die veel koninginnen kweekt, heeft een praktische werkwijze nodig. Voor de imker die maar een paar moeren nodig heeft is het een reële mogelijkheid zijn bedrijfsmethode zo in te richten dat hij de zwermstemming van zijn volken kan gebruiken om moeren van de best mogelijke kwaliteit te kweken. Het artikel hieronder wordt niet aangehaald om zo nodig nagevolgd te worden, maar omdat het enkele interessante ideeën over koninginnenteelt vermeld.

Het is een artikel van Dr. Ernst Schuster, een dierenarts uit Pforzheim. Hij houdt blijkbaar van een dicht bij de natuur staande manier van werken. Hij gaf zijn verhaal de titel: 'Beoordeling van verschillende methoden van koninginnenteelt voor de kleine imker'. Koninginnenteelt is het belangrijkste en interessantste terrein van het imkeren. De methoden die worden toegepast kan men zeer verschillend beoordelen.

Het moerloze volk zijn eigen gang laten gaan

Veel kleine imkers, vooral beginners, werken met redcelmoeren, waarbij het volk haar eigen gang kan gaan. Dat is een grote fout, omdat de eerst uitlopende koningin, die de overige doppen afbijt, de moer is uit de oudste larf, dus de zwakste. Om dit te vermijden moet men op de vijfde dag na het moerloos maken alle gesloten en slecht uitgebouwde doppen uitbreken. Daarmee heeft men de zekerheid dat alle koninginnen uit de jongste larven of om het zo te zeggen 'uit het ei' ontstaan. De kwaliteit van deze noodproducten zal echter nog ver onder die van de zwermcelmoeren zijn, veroorzaakt door de klein uitgebouwde cellen (doorsnede 7-8 mm) en de min-

dere verzorging met voedersap. Het moerloze volk verkeert in een paniekachtige noodtoestand. Daar kan ook om larven en voeren niet veel aan veranderen omdat het vaak aan de nodige bereidheid tot verzorgen ontbreekt. Volgens dr. Schuster bewijzen de vele minder vitale koninginnen uit grote teeltbedrijven dat.

Koninginnenteelt met starter en pleegvolk

De methode van het aanbroeden in een 'starter' en het verder verzorgen in een 'pleegvolk' (het volk dat de larfjes na het aanbroeden in de starter verder opkweekt) is ontstaan uit het besef dat de omgelaarfe larfjes in een moergoed volk beter verzorgd worden, omdat dit rustig en evenwichtig is. Toch moet men er rekening mee houden dat zo'n volk zich niet in de juiste stemming bevindt om de aangezette doppen te verzorgen, zoals een volk dat in zwermstemming is dat zou doen.

Bij deze methode (eerst starter, daarna pleegvolk) is het natuurlijk zeer belangrijk dat de aangebroede cellen zo snel mogelijk in de betere verzorging van het moergoede volk komen omdat elk uur voor de ontwikkeling van de larf van beslissende betekenis is. Zoals gebruikelijk worden de cellen 24 uur in de starter gelaten. Het is volgens dr. Schuster echter bewezen dat al na 12 uur (de nacht door) en naar eigen waarnemingen zelfs al na 6 uur de aanname voltrokken is. Het teeltraam wordt vanuit de starter aan twee kanten met een moerrooster bedekt en in het midden van het broednest van de pleegvolk gehangen. Met deze bescherming worden de cellen niet ingebouwd en de oude moer kan ze niet vernielen. Voor de imker met weinig volken zijn er echter veel betere kweekmethoden om volwaardige koninginnen te verkrijgen.

De zwermneiging benutten

De opkweek in het volk met zwermneiging en 'hopeeloos moerloos' maken werd beschreven door Dr. Karl Dreher en heeft betrekking op de eerste fase van de zwermvoorbereiding, als de bereidheid van het volk om doppen te verzorgen het grootst is. Alle wilde moerdoppen worden uitgebroken en de moer wordt verwijderd. Het lijkt erop dat het besef doordringt dat uit een volk met zwermneiging het beste pleegvolk voortkomt hoewel in de vakliteratuur daarover nog niets te lezen is.

Ik (Dr. Schuster) vraag me echter af: Waarom moerloos maken? Want van de pleegvolk weten we dat de

verzorging in een moergoed volk beter is. De natuurlijke gang van zaken is dat de oude koningin pas met de voorzwerm vertrekt als de eerste moerdoppen gesloten zijn en als alle andere cellen rijkelijk van voedersap zijn voorzien.

Daaruit volgt dat de teelt in een moergoed volk met zwermneiging het beste is

Zoals bekend hebben goede zwermmoeren een onvergelykbare levenskracht en zijn tot grote prestaties in staat. Dit is terug te voeren op een ruim uitgebouwde cel en een onmiddellijke overdadige verzorging met voedersap, zoveel dat er na het uitlopen nog resten in de cel aanwezig zijn, die dan door de bijen opgegeten worden. Dus wat ligt meer voor de hand dan om van deze grootste bereidheid tot verzorgen gebruik te maken. Alle wilde moercellen worden weggebroken en een omgelafde, aangebroede teeltserie van de beste afstamming ingezet. De verzorging gaat optimaal verder en levert moeren van gelijke leeftijd op die met zwermcelmoeren te vergelijken zijn. De oude moer moet geknipt en gemerkt zijn. Het vinden van volken die in de beginfase van de zwermstemming zijn is niet moeilijk. Het probleem daarbij is dat de imker steeds voorbereid moet zijn om de teelt in te kunnen zetten.

advertentie

V.o.f. 'het ielgat'
Amen 35, 9446 PA Amen
telefoon 0592 389349

- producent van imkermaterialen in metaal (zoals reisriemen, kastbeitels, afstandsrepen enz.)
- en hout met onder andere verbeterde Spaarkast en raampjes met 100% goede passing
- tevens producent van bijenproducten, zoals boenwas, capsules, honing-badproducten enz.
- in- en verkoop imkermateriaal

We leveren een compleet assortiment ook voor wederverkoop en braderies.

Vraag informatie!

Zwermcellen uit goede volken zijn het goud voor de imker (Sklenar)

In een eerder artikel schreef Günther Friedmann dat hij niet met tweede keus moeren tevreden is, maar de zwermcellen uit zijn goede volken al sinds jaren met groot succes voor zijn honingvolken gebruikt. Ook ken ik een aantal succesvolle imkers die zonder nadelen zulke cellen gebruiken, alleen wordt daar meestal niet hardop over gesproken omdat deze handelwijze in het verdomhoekje staat. Omdat deze cellen van ongelijke leeftijd zijn, is het doelmatig om ze na het vertrek of het verwijderen van de oude koningin in te kooien of in een broedstoof uit te laten lopen. Hierdoor hebben we de mogelijkheid de jonge moeren na het uitlopen te beoordelen om ze vervolgens aan een kunstzwerm te geven of er een broedaflegger van 7-9 dagen oud mee te voorzien. Elke kleine imker is vrij de voor hem beste methode te gebruiken.

Oorspronkelijk artikel: Bewertung verschiedener Königinnen-Aufzuchtmethoden für den Kleinimker door Dr. Ernst Schuster, Enz-Strasse 181, 75181 Pforzheim, Imkerfreund 53(12): 16 (1998).

Bewerkt en vertaald door M.J. van Iersel

advertentie

ZATERDAG 19 JUNI 1999

van 10.00 tot 17.00 uur wederom

OPEN DAG

bij imkersbedrijf De Werkbij te Rhenen

MET O.A.:

BIJENWAS SMELTEN

KUNST-RAAT GIETEN

OBSERVATIE-BIJENKAST

BIJENWASKAARSEN GIETEN

BIJENSTAL, O.A. MET SPIEGELKORF

HONING-SLINGEREN EN -AFVULLEN

KORFVLECHTEN, ENZ. ENZ.

Er zal diverse malen een lezing worden gehouden over propolis.

Diverse stands zijn aanwezig: waaronder de bijenverenigingen VBBN en ANI, verkoop van honing- en imkersartikelen (met diverse speciale aanbiedingen!) en de kinderen kunnen zelf bijenwaskaarsen rollen. Verder is er natuurlijk een heerlijk kopje koffie of thee verkrijgbaar en natuurlijk ontbreken de frisdrank, de broodjes en de overheerlijke honingkoek niet! U bent 19 juni van harte welkom op de Noordelijke Meentsteeg 18 in Rhenen, tel. 0317 61 29 42!

GRATIS TOEGANG!

Arrest betreffende spuitschade

Ab Kuypers

Eind vorig jaar is door de arrondissements recht-bank in Alkmaar een voor imkers belangrijke uitspraak gedaan betreffende spuitschade aan bijenvolken. Ik spreek hierover met de 'door-douwer', die het hier op heeft aan laten komen. Op tafel een enkele centimeters dik dossier. Tegenover mij een zelfverzekerde Gerard Meijerink. Nuchter, zonder valse emoties vertelt hij mij zijn verhaal. Ruim twee jaar heeft de zaak zich voortgesleept. Eindelijk is er nu dan een rechterlijke uitspraak; schadevergoeding na verlies aan bijen(volken) door spuitschade zal door imkers eenvoudiger verhaald kunnen worden dan tot nu toe het geval was.

172

De spuitschade

Het moet een ziekmakende ervaring zijn geweest toen Gerard Meijerink en Leo Hakvoort op 31 juli 1996, 's ochtends om een uurtje of half 10 bij hun bijenvolken kwamen. De constatering dat 60 bijenvolken vreemd gedrag vertoonden, dode bijen bij de kasten en op de weg daar naartoe lagen, dit kon niet anders betekenen dan dat er sprake was van spuitschade. 'De uiteindelijke schade was dat alle zestig volken, hele grote Buckfastvolken, van vijf imkers helemaal dood waren,' aldus Gerard Meijerink. 'Toen ik die ochtend bij de bijenvolken kwam, werd ik door agressieve bijen begroet; voor de kasten al veel dode bijen met uitgestoken tong en gestrekte vleugels. Er werd ook broed getrokken, latere inspectie leerde, dat er dood broed in de volken aanwezig was. Wat hier aan de hand was, leek wel duidelijk.'

De vijf 'Buckland' imkers, als licentiehouders van de Buckfast Belangen Verenigd (BBV) voor dit bijenras ook voor anderen telend, hebben verspreid over Friesland Noord-Nederland vier standen. Samen stonden zij ten tijde van de toedracht verspreid over

Dode bijen op de bodemplank

enkele percelen bij bloeiende radijs en bloemkool. In dienst voor een zaadteler, is deze dracht jaarlijks een vast onderdeel in hun werkwijze.

Ervaring

De vijf Bucklanders wonen verspreid, behoorlijk bij elkaar uit de buurt. Omdat Gerard in de buurt van de betreffende dracht woont, houdt hij de zaken aldaar in de gaten. Samen met Leo Hakvoort heeft hij de uiteindelijke omvang van de ramp van 31 juli 1996 ontdekt.

'Ik heb toen geconstateerd dat hier sprake was van spuitschade. Uit mijn ervaring, opgedaan bij de politie, ben ik wel een beetje thuis in de bestrijdingsmiddelen. Aan de hand van de geur die nog altijd rond het bespoten veld hing wist ik dat hier parathion in het spel was. Gedurende mijn inspectie zag ik bijen dood neervallen. De bijen waren ook duidelijk in paniek. Het had geen zin meer om de bijenvolken nog te verplaatsen; er hing als het ware nog steeds een wolk gif boven het perceel. Door mijn verblijf aldaar was die stank zelfs in mijn kleren getrokken. Ik heb toen meteen de andere imkers gewaarschuwd. Er was, zoals later bleek, gespoten op een nabij gelegen perceel graan om een luizendruk te bestrijden.'

De toedracht

Gerard over de toedracht van de bespuiting en de gevolgen: 'Op de avond van 30 juli 1996, dit was de avond dat de boer zijn bestrijdingsmiddel had gebruikt, was het vochtig weer. Eigenlijk geen geschikte avond om je gewas met een bestrijdingsmiddel te spuiten. Het werkt het beste bij droog weer. In de nacht na de bespuiting tot in de vroege ochtend ging het motregen. Hierdoor kon dit bestrijdingsmiddel niet op het gewas verdrogen. Vanaf ongeveer halftien op de bewuste ochtend begon het dompig warm te worden, tevens kwam de zon door. Vanaf dat moment is volgens mij de vergiftiging van de bijen begonnen, er ontstond als het ware een gifwolk. De plek waar dit drama zich afspeelde lag bezaaid met dode en krabbelende bijen, tevens vonden we verschillende andere dode insecten soorten. Alsook een paar dode mollen.'

De verklaring

Het vinden van de 'dader' was geen moeilijke zaak. Immers, de bijenvolken stonden op zijn bedrijf alsmede nabuur bedrijven, op een maximale afstand van 1400 meter van het bespoten perceel met graan. Een

bedrijf overigens waar wij al jaren goed mee samenwerken. Dit feit heeft wellicht meegewerkt aan een reactie bij Gerard die mild overkomt. De 'verdachte' landbouwer verklaarde aan Gerard: 'Ik heb het graan om acht uur op de avond van 30 juli bespoten. Ik wist niet wat de gevolgen konden zijn van dit middel. Ik had er nog iets van staan en moest de luis spuiten.' Gerard: 'Je kunt zeggen dat het naïef was om dit middel te gebruiken, bovendien waren de omstandigheden helemaal niet van dien aard, dat bespuiten had gekund. De betreffende landbouwer, maar ook zijn vrouw waren oprecht ontdaan door dit voorval.'

Een zaak van schadeloosstelling

In eerste instantie heeft men het zaadteeltbedrijf, door wie de zestig bijenvolken waren ingehuurd, als bemiddelaar laten optreden. 'Ook zij waren partij in deze,' vervolgt Gerard zijn verhaal. 'Ze konden immers niet meer laten bestuiven. Zij hadden een financieel belang en wilden allereerst de AID (Algemene Inspectie Dienst) inschakelen. Behalve een verzekeringsbelang zou het hierdoor bovenal een economisch belang worden. Dat zou inhouden dat de boer zwaar gedupeerd zou worden en kon dan een forse boete tegemoet zien. En dat wilden we eigenlijk niet. Schadeloosstelling via zijn verzekering was ons voldoende. Bedenk, dat wij al jaren samenwerkten en ook in de toekomst met elkaar verder wilden.' Wat betreft de uiteindelijke schade kwam men uit op een bedrag van f 742 per kast, totale schade f 44.507. Hierin is meegerekend het mislopen van de oogst van zeeaster- en heidehoning. Deze twee drachten vormen na bestuiving voor het zaadteeltbedrijf het vaste patroon in het imkeren van de vijf getroffen imkers.

Bemiddeling

'Een schade-expert van de verzekeringsmaatschappij waarbij de betreffende landbouwer was verzekerd is de zaak komen bekijken. Dat was op 1 augustus, een dag nadat wij de bijensterfte hadden geconstateerd.

Dode bijen voor de kasten

Toen werd afgesproken, dat door een onafhankelijke schade expert voor de verzekeringsmaatschappij een rapport zou worden opgesteld. De inmiddels dode volken stonden nog altijd op het bedrijf, de ramp was dus nog fysiek aanwezig. Deze expert heeft zich laten vergezellen door drie imkers, waarvan er eentje door mijzelf was ingebracht. Zo kon een onafhankelijk rapport worden opgesteld. In dat schaderapport stond een voor ons zeer belangrijke opmerking. 'Door de verzekerde, lees verdachte, was ondoordacht gehandeld.' Dit is een van de elementen die de 'onrechtmatige daad' maakt tot wat hij is. Van dit rapport had ik een kopie gekregen. Een week later werd mij verzocht deze te retourneren. Ik ben daar niet op in gegaan. Tijdens de terechtzitting bleek dat die belangrijke zin uit het originele rapport was verdwenen. Je begrijpt, toen kwam de onpartijdigheid van deze schade expert in het geding.'

Twee zaken

De zaak van Buckland kende wat de imkers zelf betrof inmiddels vier partijen; het verhaal op schadevergoeding is in tweeën gesplitst. We zijn dan inmiddels een flink aantal maanden verder in de tijd. De ene weg is uiteindelijk uitgelopen op een schikking. Voor de andere drie partijen zou later een rechtszaak nodig blijken. Gerard Meijerink: 'In eerste aanleg heb ik geprobeerd met de verzekeringsmaatschappij een schikking te treffen. Zij waren daarvoor niet te porren. Een jurist van de verzekering van Leo Hakvoort kreeg dit wel voor elkaar. Hieruit ontstond met de verzekeraar van de landbouwer een schikking 'tegen finale kwijting'¹, hetgeen er op neer kwam dat wij 50% van de geleden schade kregen vergoed. Gezien de hoogte van onze schade konden wij hiermee akkoord gaan. Deze jurist ging alleen voor Leo en mij aan de slag en niet voor de andere partijen. Daarom heb ik dat later weer opgepakt. Deze schades waren echter veel hoger en de verzekeringsmaatschappij, blij dat zij van mij af leken te zijn, ging weer dwars liggen. Om de kosten te drukken is toen één partij, de heer Ebbink, gaan procederen. De anderen hebben de zaak eerst afgewacht. Toen in de zaak Ebbink een gunstig vonnis is geweest, konden de andere twee, de heren Veldhoen en Heuwkemeijer, hun recht halen op dat vonnis.'

Rechtsgang

Gerard over het voorstel om ook voor de andere imkers een 50% vergoeding te bewerkstelligen: 'Dit werd door de verzekeraar niet geaccepteerd. Zij wilden een even hoog bedrag als aan ons uitbetalen. Dat was niet fair, hun schade was aanzienlijk hoger

dan bij ons tweeën. Deze drie partijen gaan hiermee dan ook niet akkoord. Dan begint de verzekeringsmaatschappij de zaak te vertragen, bovendien is wel duidelijk dat ze van mij af willen.' Het moment is aangebroken om een rechtszaak te beginnen.

'We hebben besloten dit in eerste instantie voor één partij te doen en de andere betrokkenen te laten afwachten op de afloop hiervan. Via de arrondissements rechter in Alkmaar is toen een dagvaarding opgesteld. Het heeft tot 10 september 1997, een jaar na het voorval dus, geduurd tot er eindelijk een antwoord kwam van de tegenpartij. Een maand later, 17 oktober, kwam het antwoord van de benadeelde partij, de imkers dus, de zogenaamde 'conclusie van repliek'. De tegenargumenten van de tegen partij zouden op hun beurt weer tot begin december op zich laten wachten. Een nieuwe ronde van traineren was aangebroken. Het zou uiteindelijk tot 17 september 1998 duren tot er in Alkmaar een vonnis werd gewezen; rechtszaken in het civiele recht duren zeer lang. Vanaf het moment van de opgetreden spuit-schade is er onderhand ruim twee jaar verstreken.'

Uitspraak aan de hand eigen rapport

De boven beschreven rechtszaak is aangespannen via een eigen procureur, die dankbaar gebruik heeft gemaakt van de rapporten en het dossier van Gerard Meijerink. Gerard heeft met zijn ervaring, opgedaan in een vroegere functie bij de politie en met zijn inmiddels door studie verkregen rechtskennis op juiste wijze een verslag kunnen opstellen van het voorval. 'Dit rapport van bevindingen², daar was geen speld tussen te krijgen,' aldus Gerard.

'De uitspraak van 17 september 1998 was, dat er per direct de geleden schade moest worden vergoed. Een eventueel hoger beroep, waarvan het overigens niet is gekomen, zou pas kunnen worden ingediend, na de uitbetaling daarvan. De verzekeraar was al met al dus heel wat duurder uit, dan wanneer hij op mijn eerdere voorstel om tot een schikking te komen was ingegaan. Men was echter wel zo slim om nu aan de andere twee partijen die nog in het geding waren toch maar een schikking van die 50% aan te bieden. Daar gingen zij uiteraard niet mee akkoord. Hun zaak is pas begin van dit jaar afgehandeld; zij kregen uiteindelijk ook een totale vergoeding toegewezen. Al met al heeft dit voorval van een verkeerde bespuiting, naast alle ellende, ruim drie jaar bakkeleien opgeleverd.'

Een arrest

Drie jaar bakkeleien, Gerard Meijerink zei het al. En dat voor een zaak, die natuurlijk veel sneller had

kunnen worden afgehandeld. Toch is de inspanning van Gerard en de tijd die er in deze zaak is gestoken geen verloren energie. Gerard: 'Voor de imkerij ligt er met deze uitspraak door de arrondissements rechter van Alkmaar nu een belangrijk arrest voor eventuele latere zaken. Het verhalen van de geleden schade na een verkeerde bespuiting van gewassen zal nu eenvoudiger kunnen worden gerealiseerd. Nu ben ik nog bezig uit te zoeken hoe precies juridische de verantwoordelijkheid ligt wanneer je volken verhuurt en deze in de vernieling gaan. Ik ben daar nu nog niet helemaal uit.'

Enkele punten, van cruciaal belang, uit het arrest zijn:

- In het arrest het feit dat de tegenpartij is verweten, dat voor de aanvang van de bestrijding de imkers niet zijn gewaarschuwd.
- De luizenplaag veroorzaakte honingdauw waardoor bijen werden aangetrokken.
- Zowel dit, als het gegeven dat parathion gevaar voor bijen oplevert had bij de landbouwer bekend moeten zijn.
- Hoewel de landbouwer geen bespuiting achterwege behoefde te laten, had hij dit wel, hetzij aan het zaadteeltbedrijf, dan wel aan de imkers moeten melden.
- De landbouwer is om deze redenen onzorgvuldig handelen verweten.

AID

'Dat wij dit op eigen houtje hebben gedaan, daarvan heb ik al uitgelegd waarom dat zo is gelopen. Er was wat ons betreft een zeker belang in het spel. Wij imkeren al jaren bij de 'verdachte'. Overigens is de samenwerking met de betreffende landbouwer nog datzelfde jaar alweer voortgezet. Het zaadteeltbedrijf en de boer hadden geen belang bij betrokkenheid van de AID. Toch raad ik niemand aan onze weg te bewandelen. Wie ooit zijn volken verliest door spuit-schade: schakel de AID in. Je voorkomt een hoop narigheid en het krijgt via hen meteen een officiële status. Hun procesverbaal en de monsters die zij nemen hebben juridische waarde.'

Voor meer inlichtingen over deze zaak kunt u contact opnemen met Gerard Meijerink, tel. 0226-395546.

Noten

- 1) Finale kwijting is de term waarbij de benadeelde partij, wanneer er een schikking is overeengekomen zijn verdere rechten opgeeft.
- 2) Een rapport van bevindingen kan door een ieder worden opgemaakt, het is geen authentieke akte, zoals een proces verbaal of een notariële akte.

Opening carnicaproefstand De Welle

De Carnicavereniging Oost-Nederland opent op 19 juni a.s. een proefstand voor Carnica's op het landgoed De Welle in Lonneker bij Enschede. Twee jaar geleden had de vereniging in Nederland de primeur, toen ze een proefstand opende in het recreatiepark Het Hulsbeek bij Oldenzaal. Het was de eerste Nederlandse proefstand voor rasbijen.

Wat is een proefstand?

De nieuwe plek op De Welle heeft als grote voordeel dat ze in een veel beter drachtgebied ligt, waar het hele jaar rond wat te halen valt. Wat is dat eigenlijk, een proefstand voor rasbijen? Het is geen plek om honing te proeven. Ook is het geen koninginnen-teeltstation om zoveel mogelijk rasbijen te kweken. Het hoofddoel van de proefstand is om bijenvolken op een systematische manier te testen, zodat je op den duur tot een betere selectie komt. De methode is in Duitsland ontwikkeld. Op een proefstand worden bijvoorbeeld drie groepen van acht zustervolken van drie verschillende lijnen op hun kwaliteiten getest en aan het eind van het jaar met elkaar vergeleken. De drie lijnen en de individuele volken kunnen onderling vergeleken worden. Voorwaarde voor een goede vergelijking is dat met de volken op precies dezelfde manier geïmkerd wordt en dat er een goede boekhouding wordt gevoerd.

De vereniging

De Carnicavereniging Oost-Nederland bestaat sinds 1961. Aanvankelijk was het niet veel meer dan een vriendenclub die het leuk vond om met die superbij van net over de grens te werken. Nico van Daalen, de godfather van de Twentse imker, was er de spil van. In de jaren tachtig werd Gerard Lutke Veldhuis de drijvende kracht, en in die tijd werden ook veel imkers buiten Twente lid. Het ledental steeg tot boven de 250. Voor een riks kon je twee keer per jaar naar een informatiebijeenkomst toe. Het huidige bestuur wil de service naar de leden met behulp van een gemeenschappelijk (proef)stand opvoeren. De leden waren bereid daar een hogere contributie voor te betalen. De proefstand is niet alleen door de leden gefinancierd. De eigenaar van het landgoed stelde de betonnen poeren beschikbaar, een Twentse textielbaron was goed voor 1.500 pannen, en de gemeente Enschede en het Anjerfonds Overijssel stelden subsidie beschikbaar voor de aanschaf van educatie-materiaal. De

Ingang 'Recreatiepark Het Hulsbeek' nabij Oldenzaal.
(Foto: R. Waaijer)

vereniging gaat vanuit deze stand de volgende service bieden: gratis larfjes voor leden, een koninginnen-teeltcursus voor nieuwe leden en rondleidingen voor schoolklassen uit de omgeving. Voor een afspraak en informatie over de lijnen bel Roelof Waaijer, 053-4612416. Op 19 juni zal de proefstand om 15.00 uur officieel geopend worden. Voorafgaand aan de opening is er om 13.30 uur een Algemene Ledenvergadering van de Carnicavereniging Oost-Nederland in Hotel Savenije in Lonneker.

advertentie

DEVO

**Het adres in Midden-Brabant
voor al uw imkersmaterialen!!!**

**Let op, ons adres is
Prof. Lorentzstraat 28a
5021 NT Tilburg
Telefoon 013 5420278**

Openingstijden:
dinsdag t/m vrijdag 13.30 - 17.30 uur
zaterdag 09.00 - 17.00 uur
en na telefonische afspraak

De eerste eilandbevruchting

Ab Kuypers

Op het (toen nog) eiland Urk is ooit koninginnen-teelt bedreven. Behalve een verslag, zonder auteursnaam, in 1923 gepubliceerd in het Maandschrift voor bijenteelt, is daarover verder weinig bekend. Nader onderzoek leverde echter enkele verrassende feiten op. Een stukje historie over de eerste eilandbevruchting in Nederland.

Waarom Urk?

Urk lag ver genoeg uit de kust en was imker- en bijenvrij. *'Een der groote moeilijkheden, die zich bij koninginneteelt voordoen, is het vinden van een goed bevruchtungsstation. Wil men immers koninginneteelt rationeel uitvoeren, dan is het noodig, dat wij onze geselecteerde koninginnen kunnen laten bevruchten door bepaalde darren, d.w.z. door darren met bepaalde eigenschappen, met uitsluiting van iedere dar, die deze eigenschappen niet bezit.'* Aldus de eerste woorden van het *'Verslag der proeven over Koninginneteelt op Urk'*. Ook zal de bereikbaarheid van Urk voor de betreffende imker hebben meegespeeld. Afkomstig van de Veluwe (aannemelijk) zal dit van alle eilanden de kortste reistijd hebben betekend. Niettemin toch nog een lange reis: *'Gezorgd werd, dat de kastjes om 10 uur n.m. aan het station Wageningen aanwezig waren, zoodat ze den volgenden dag om pl.m. 1 uur op hun nieuwe standplaats Urk arriveerden.'*

Het eiland zal vanuit Kampen zijn aangedaan. Door de Eerste Urker Stoomboot Maatschappij (EUSM) werd met de schepen 'Eiland Urk' en 'von Geusau' een verbinding tussen Kampen en Enkhuzen onderhouden. Beurtelings voeren deze twee schepen op deze bestemmingen.

Urk rond 1920

Het beeld van Urk zoals de auteur van het verslag dit aantrof: *'Het eiland Urk is 81 ha groot. Het bestaat geheel uit vrij laag gelegen weiland, met uitzondering van het westelijk gedeelte, dat hooger ligt en waarop het dorp is gebouwd. Hier bevinden zich enkele boomen, doch overigens ligt het eiland geheel onbeschut tegen den wind. Drinkwater voor de bijen bleek in voldoende hoeveelheid aanwezig te zijn. Daar dit terreinonderzoek in Februari plaats vond, kon de plantengroei in het weiland niet worden nagegaan. Wel bleken in het dorp verschillende struiken van sneeuwbes, Deutzia en jasmijn te staan, zoodat met*

de informaties, die ik over het eiland kreeg (dat in sommige winters dikwijls gedurende eenigen tijd onder het zeewater staat), de hoop gerechtvaardigd was, dat althans stuifmeel in voldoende mate verzameld zou kunnen worden. Later bleek, dat dit werkelijk het geval was.'

Plaats van handelen

'Een goede standplaats voor de bijen was spoedig gevonden', aldus het verslag. 'Aan den westkant van het dorp bevindt zich echter een groote loods, die niet gebruikt wordt en die, voor vroegere interneringsdoeleinden, door prikkeldraad van de omgeving is afgesloten.' Tijdens de eerste wereldoorlog heeft Urk gediend als interneringskamp van buitenlandse officieren, die niet (meer) aan de oorlog wilden deelnemen. *'Tusschen deze loods en de prikkeldraadafsluiting bevindt zich een strook grasland van ongeveer 50 M. Lengte en 3 M. Breedte, die voor plaatsing der volken bizonder geschikt leek, daar zij op deze plaats beschermd zouden zijn tegen N.W., W., en Z.W. winden.'* (Deze bewering wordt door de heer Albert van Urk, museum 'Het oude Raadhuis, in twijfel getrokken. De locatie, gelegen tussen de vuurtoren en het Kerkje aan de zee lag alles behalve beschut tegen de wind.) *'Bovendien bevindt zich vlakbij deze loods de woning van den Rijksveldwachter, welk feit welkome waarborgen opleverde tegen eventuele beschadiging der volken door Urker jeugd. Van den Burgemeester van Urk kreeg ik de welwillende toestemming om dit terrein voor de proeven te bezigen.'*

Bijen op Urk

In totaal zijn in 1922 dertig bijenvolkjes, nazwermen uit korfolken, op Urk geplaatst; volkjes dus met maagdelijke koninginnen, afkomstig van imker G. Van de Brink uit Bennekom. Een zeer bekende bijenhouder in die tijd.

De zwermtijd viel in 1922 laat. Het eerste volkje kwam dan ook pas 12 juni op Urk aan. In totaal zijn er vijf overtochten met bijenvolkjes ondernomen. Dat de betreffende imker ook zelf telkens is meegereid lijkt aannemelijk. *'Alle volken werden zoo spoedig mogelijk na aankomst op Urk gecontroleerd. Meestal kon dit eerste onderzoek reeds den volgenden dag plaats hebben.'*

Een bijenbestaan in de Zuiderzee

Voor de bijen op het eiland Urk was overleven alles behalve eenvoudig. De dracht stelde niets voor. Zonder bijvoeren zouden de bijen het daar niet lang hebben volgehouden. Hulp bij het voeren van de volkjes werd verleend door de toenmalige rijksveldwachter, de heer Verspuy. *'Gedurende mijn afwezigheid werd niemand op het terrein toegelaten. Ook de persoon, die voor het voeren zorgde en toezicht hield, had strenge orders om overdag niet bij de kasten te komen.'* Wat betreft de bevruchting van jonge koninginnen in het Zuiderzee klimaat, bestonden, misschien wel terecht, enige twijfels. *'Echter moet gerekend worden op een meer dan normale windsterkte. Hierdoor zou het misschien kunnen gebeuren, dat de jonge koninginnen op oriënterings- of bruidsvluchten in het water terecht zouden komen, zoodat een abnormaal verlies van koninginnen te verwachten was'.*

Het onderzoek en de resultaten

Een sprong in het verslag brengt mij bij de conclusies van de schrijver. Hieruit blijkt in vogelvlucht het volgende:

- *Gedurende minder gunstige weersomstandigheden zijn er geen darren in staat geweest koninginnen te bevruchten. Jonge koninginnen kunnen slechts gedurende hun bronst bevrucht worden. Deze duurt in het algemeen enkele dagen.*
- *Wanneer de omstandigheden, zoals het weer en voldoende aanwezigheid van darren, bronstige koninginnen, normaal zijn, dan zal er een normale bevruchting van jonge koninginnen plaatsvinden.*
- *Urk lijkt (leek!) voldoende geïsoleerd te liggen om als bevruchtungsstation te kunnen dienen.*

Er zijn koninginnen bevrucht op Urk. De Urker Courant van 2 april 1924 hierover: *Op Urk zijn 12 jonge koninginnen, afkomstig uit speciale teeltvolken, bevrucht door darren, eveneens uit een volk, dat uitmuntte door gunstige opbrengst van honing.*

Een nieuw licht

Tot nu toe heb ik mij beperkt tot het verslag van 1922 in het maandschrift voor de bijenteelt. Speurend in de jaargangen 1924 t.m. 1930 van de Urker Courant kwam echter aan het licht dat ook in de daarop volgende twee jaren koninginnenteelt op Urk plaatsvond. Bovendien duikt de naam van de toenmalige rijksbijenteeltconsulent op. *'In den zomer van 1922 en 1923 heeft de heer A. Minderhoud, rijksbijenteeltconsulent te Wageningen, op Urk*

proeven genomen met bijenkorven bij de barak.' (Urker Courant, 2 april 1924. *'Voor het nemen van proeven ter veredeling van bijen zijn bij de barak weder een paar dozijnen korven, eigenlijk houten hokjes, geplaatst.'* (Urker Courant, 3 juli 1924) Latere jaargangen leveren geen nieuwe berichten meer op. Als de rijksbijenteeltconsulent bij de koninginnenteelt op Urk betrokken was, dan komt dit gebeuren in een ander licht te staan. Bovendien is dan aannemelijk dat hij tevens de auteur van het artikel *'Verslag der proeven enz.'* is geweest. Helaas zijn de archieven, waarin zich eventuele aantekeningen, rapporten of verslagen van Minderhouds werkzaamheden konden bevinden, door brand verwoest. Ook het gemeentearchief van Urk heeft geen bewijzen opgeleverd dat deze proef werkelijk door de heer Minderhoud is opgezet.

Enkele nuances

Aan het verhaal van Urk zijn nog enkele nuances toe te voegen. Wat betreft de verzorging van de bijenvolkjes op Urk zijn meer mensen betrokken geweest dan alleen de eerder genoemde rijksveldwachter: *'Aan den politieagent Kok en Jn. Loosman, conciërge van de school, is de verzorging en voeding der bijen opgedragen.'* (Urker Courant, 3 juli 1924) Dat men op Urk nooit is verder gegaan met een bevruchtungsstation kan twee redenen hebben. In de Urker courant van 8 juli 1925 staat te lezen: *'De interneringsbarak werd op 5 juli 1925 openbaar verkocht.'* Op 22 juli van datzelfde jaar is de barak geheel ontruimd en gesloopt. Zo was men de locatie van de koninginnenteelt kwijtgeraakt. Met de afsluiting van de Zuiderzee en vooral de aanleg van de Noord-Oostpolder in het vooruitzicht is wel duidelijk, dat het station op Urk nimmer een lang leven beschoren zou zijn geweest.

Geraadpleegde literatuur en bronnen

- Verslag der proeven over koninginnenteelt op Urk', maart '23, maandschrift voor de bijenteelt, VBBN. *) Alle cursief gedrukte teksten zijn, tenzij anders vermeld, citaten afkomstig uit dit artikel en in de oorspronkelijke spelling overgenomen.
- Honderd jaar imkeren, de geschiedenis van de Vereniging ter bevordering van de Bijenteelt in Nederland 1897-1997', Wieb Top, VBBN (1997)
- De boot toet!', Urker uitgaven.
- 100 jaar Veluwezoom, bijenhoudersvereniging Bennekom, 11898-1998', Bijenhoudersvereniging Bennekom.
- Gemeentearchief Urk, ondergebracht in het Rijksarchief Flevoland te Lelystad.
- Archief Museum Het Oude Raadhuis, Urk.

Zwerm puzzel

Sommige stukjes van de zwerm puzzel van meneer Zoet vind ik niet zo duidelijk. Hij stelt in Bijen 8(1): 9-10(1999), in zijn 'Treinreis', dat in de zwerm hoofdzakelijk jonge bijen zitten die zich nog niet hebben georiënteerd op hun ouderlijk huis. Als bij mij een volk met een geknipte moeder gaat zwermen, zijn alle bijen binnen een half uur weer op de kast terug. Of worden de jonge bijen weer teruggelokt door de oudere die wel weten waar ze vandaan kwamen? Als je in een zwerm volk de afgekomen zwerm weer op zijn kast terugstort, heb je binnen de kortste keren weer een zwerm (door die reservoirbijen?). Als je in een zwerm volk de oude moeder er afhaalt en je zet er een nieuwe jonge moeder op en je zorgt dat er geen doppen meer zijn, is ineens het zwermen over. Waar zijn nu ineens die zwerm lustige reservoirbijen gebleven?

Ko Visser, Nijverdal

Reactie op: 'Zwerm puzzel'.

Uw vraag valt in drie delen uiteen. Op het eerste en tweede deel geeft u zelf al het antwoord. De nog niet georiënteerde jonge bijen vliegen op de juiste woning aan door de daar massaal stertselende oudere bijen, en bij het terugstorten van een zwerm in dezelfde woning zorgen de reservoirbijen ervoor dat binnen de kortste keren opnieuw wordt gezwermd. In het derde deel van uw vraag worden de oude koningin en alle doppen uit het zwerm volk verwijderd. Direct daarna krijgt dit volk een nieuwe koningin en zie, het zwermen is over. 'Waar zijn nu ineens de zwerm lustige reservoirbijen?' De indruk zou kunnen ontstaan dat de zwermneiging over is omdat er een nieuwe koningin in het volk is geplaatst. In dit stadium van het zwermproces is de koningin echter onderdeel van de zwerm en heeft ze geen enkele sturende functie. Voordat de nieuwe koningin wordt ingevoerd zijn alle doppen gebroken. Normaal gesproken zal een volk pas zwermen als de eerste doppen (bijna) zijn gesloten, er is dus een aantal dagen respijt. Het verdwijnen van de zwermneiging in die paar dagen kan alleen zijn veroorzaakt doordat de reservoirbijen op de een of andere manier weer aan de voedselcommunicatie zijn gaan deelnemen en feromonen van de koningin hen hebben bereikt. Een aanpak met meer kans op succes is de volgende. Verwijder alle doppen na het weg nemen van de oude koningin, herhaal dit na 8 dagen. Het volk is nu absoluut moederloos. Wacht nu een aantal dagen en voer pas dan de nieuwe koningin in.

Ko Zoet, Terschelling

Zwermen

Reactie op het artikel van Wilfred Muis uit Epe, over 'Zwermen scheppen of zwermen vangen?' in Bijen 8(3): 85 (1999).

Ten eerste heb ik veel bezwaren tegen het laten zwermen van bijenvolken. Dit is gemakkelijk te voorkomen door de koningin te knippen. Als de jonge koningin op bruidsvlucht is geweest en goed aan de leg, dan is het volk nog niet groot en is ze gemakkelijk te vinden om te knippen en te merken. Je hebt er naderhand veel plezier van dat ze gemerkt is (gemakkelijk te vinden in de kast) en geknipt (geen zwermen die wegvliegen en overlast veroorzaken). Ook is het belangrijk, maar dat schrijft Wilfred ook, dat men aan zwermverhinderend doet.

Ten tweede vind ik het voorstel van Wilfred, over dat iedere imker in zijn of haar bijenhal, een of meerdere lege kasten voorzien van oude raten en met de vliegplanten geopend neer moet zetten niet verstandig. Als je zwermen scheidt of vangt dan weet men vaak niet de herkomst van deze volken. Met alle risico's die men daarbij kan oplopen (daarbij denk ik het eerste aan Amerikaans vuilbroed (AVB)), niet alleen voor jezelf maar ook voor je collega-imkers. Het beste zou zijn als we zwermen van onbekende herkomst in een emmer vangen en deze af zwavelen (deze emmer daarna alleen gebruiken om volken af te zwavelen en niet voor andere doeleinden). Dit is erg hard, zelf heb ik afgelopen jaar dit tweemaal gedaan en dat is echt geen pretje. Maar dit is nog altijd beter dan dat je geconfronteerd wordt met AVB of andere ziekten. Verder wens ik iedereen een zwermvrij jaar toe.

Frans Warmerdam, Berlicum

Haal de imkers over de streep

Geen oproep voor een hulpactie waarin wij Nederlanders zo sterk zijn. 56 miljoen ophalen voor de vluchtelingen van Kosovo. Geen probleem. Eensgezindheid alom. Dan denk je bij jezelf: 'die eensgezindheid moet dan toch ook bij de 5 imkerorganisaties aanwezig zijn'. Maar nee hoor, vergeet het maar. Sinds kort ben ik aangesloten op de zoemlijst van de VBBN (met dank aan Henk Noppe!). Hierin is een discussie op gang gekomen over een federatie of fusie onder het motto: 'vijf is te veel'. Ook in het blad Bijen is dit thema aangekaart door o.a. Mari van Iersel. Lees je vervolgens de verslagen van de diverse jaarvergaderingen van de, zeg maar kleine bondjes, dan wordt genoemde schrijver genadeloos onderuitgehaald door o.a. zijn eigen hoofdbestuur. Je

verwacht dan daarbij een duidelijke motivatie. Maar nee, verder dan een autoritair NEE komt men niet. Ook mijn eigen HB stelt in hetzelfde blad van april 1999 dat een fusie 'niet bespreekbaar' is en 'publicaties daarover in Bijen zijn ongewenst'. Dan denk ik: 'Hoezo niet bespreekbaar? Zijn wij als leden daarover geraadpleegd? Nee dus. Bepaalt het HB het beleid of zijn het de leden? Heb ik iets gemist? Heeft er een discussie met de ledenvergadering plaatsgevonden? Ook niet. Zou een 'volksraadpleging' niet op zijn plaats zijn geweest alvorens tot zulke uitspraken te komen.

In diezelfde verslagen lees je dat de bestuursfuncties in de kleine bonden nog nauwelijks ingevuld kunnen worden. Er kan bij bestuursfuncties kennelijk niet meer worden geselecteerd op kwaliteit, kennis of visie.

Gevolg: achteruitgang van de bestuurskwaliteit, verlies aan daadkracht en besluiteloosheid alom. De bestuurders behartigen, zo lijkt het, andere belangen en niet meer dat van de imkerij in het algemeen. Het lijken de laatste stuiprekkings van een generatie bestuurders die kennelijk niet in de gaten hebben dat ze een bij voorbaat verloren wedstrijd spelen. Erger nog. Met hun halsstarrige houding zetten zij zichzelf 'buiten spel' en benadelen daarmee de belangen van hun eigen leden. Het zou zelfs zo kunnen zijn dat de grootste organisatie haar eigen koers gaat varen, uit de Bedrijfsraad stapt, en zich niet langer laat afremmen door de kleintjes. Zij kunnen immers op eigen benen staan. Een oplossing zou zijn dat afdelingen van kleine bondjes zich gaan aansluiten bij de VBBN. Ellenlange fusiebesprekingen zijn dan niet meer nodig. Dan krijg je een soort 'Schaap en Dam' effect en volgen er ongetwijfeld meer. Wie zet de eerste stap? Ik kijk ook wel eens met jaloerse blik naar woordvoerders van 'De Vlinderstichting' of 'Das en Boom'. Zij hebben één centraal aanspreekpunt en iemand die namens de hele club spreekt. Dat zou toch ook voor een grote bijenorganisatie mogelijk moeten zijn. Nu praat iedereen voor zichzelf en heeft een andere mening. Daar wordt door de overheid of gesprekspartners handig ge(mis)bruik van gemaakt.

De voordelen van een grote sterke organisatie zijn algemeen bekend: vooral op het gebied van kaderopvoeding, onderwijs, koninginnenteelt, onderzoek, voorlichting en PR. De kennis is aanwezig, de mankracht is aanwezig, de middelen zijn aanwezig, alleen de WIL ontbreekt nog. Drie simpele letters.

De vraag of een bond of federatie de juiste vorm is laat ik open. Als het maar tot een samenwerking leidt met hetzelfde doel: één organisatie. Laat het dan niet als naam 'Bedrijfsraad voor de imkerij' gaan heten.

Dat klinkt als een raad van bestuur van een Multinational. Nee, simpelweg 'Nederlandse imkersfederatie' of 'Nederlandse Vereniging van Bijenhouders'. Het nieuwe millennium is in aantocht. Laten we met zijn allen afspreken dat we alle tegenstellingen en vooroordelen ten opzichte van elkaar in deze eeuw achterlaten en het nieuwe millennium eensgezind binnenstappen als één organisatie. Alle neuzen in dezelfde richting, eigen belang ondergeschikt maken aan het algemeen belang en laten zien waarin wij als Nederlands volk groot zijn. De gehele imkerij zou dat ten goede komen. De kleine nadelen werken we gezamenlijk weg. Maar, zoals een bekende imker in 1994 al schreef: 'De zaak is te belangrijk om alleen aan de besturen over te laten!'. En zo is het.

Bob de Graaf, Stein

(Nog) lid van de Bond van Bijenhouders van de LLTB

Op de Algemene vergadering is reeds aangekondigd dat Catelijne Rauch wegens functieverandering van haar man, mogelijk ontslag zou vragen. Dat is nu gebeurd en zo ontstaat opnieuw de vacature:

Bureausecretaris Bijenhuis (v/m)

Functieomschrijving

- Service bieden aan de leden (informatie, bestellingen)
- Behandeling dagelijkse correspondentie
- Assistentie verlenen aan het Hoofdbestuur (voorbereiding, verslaglegging en afwikkeling vergaderingen)

Vereisten

- Zelfstandigheid in teamverband
- Uitstekende beheersing van de Nederlandse taal
- Goede typevaardigheid
- Vaardigheid met de computer (Windows)
- Bekendheid met bijenhouderij is een pré

Kenmerken:

De functie is één, in een klein team; zelfstandigheid is vereist omdat betrokkene veel werkt voor het Hoofdbestuur waarvan de leden incidenteel aanwezig zijn.

Aantal uren: twintig uur gespreid over 4 dagen

Sollicitaties richten aan: VBBN, t.a.v. de heer G. van Westhreenen, Postbus 70, 6720 AB Bennekom
Informatie is verkrijgbaar bij de heer Van Westhreenen, tel. 0545 272210.

Niet-populaire drachtplanten (deel 2)

Marion Verspaandonk-Schijvens

Dit 1 van dit artikel is gepubliceerd in Bijen 8(5): 20-21, 1999

Honingmerk

Toen ik een paar jaar terug mijn honingbijen thuis zag komen met roodbruin bepoederd achterlijf en vleugels, prikkelde dat mijn nieuwsgierigheid. De kleur verraadde dat er ergens een witte paardenkastanje in bloei stond. Na enig rondfietsen trof ik hem aan op zo'n kilometer afstand van de kast. Met bladeren als waaiers en bloempluimen als kaarsenkandelaars stond hij daar te pronken. Het gonsde er van de honingbijen. Tijd om even te verstillen. Hoog boven mij zag ik witte bloemen met gele, oranje en rode vlekken.

Dat moest ook vast de bijen opgefallen zijn want zij vlogen alleen naar de bloemen met gele vlekken. Waarom begreep ik niet. Bij navraag op het onderzoekscentrum van de Ambrosiushoeve bleek het volgende.

De gele vlekken waren honingmerken die sterker

geuren dan de rest van de bloem en al van verre insecten lokken. Mede ook door hun afstekende kleur wijzen ze hen de weg naar de voet van de meeldraden. Hier wordt rijkkelijk nectar afgescheiden. Dat deze nectar door haar hoge suikergehalte van zeer goede kwaliteit is, is weten de insecten maar al te goed. Ze bewerken hem tot een dichte geurige geneeskrachtige honing. Soms, bij bepaalde weersomstandigheden, kan de boom zijn nectar onvoldoende afvoeren. De bijen kunnen de klus niet klaren. Er komt dan saponine, een soort zeep, in de nectar vrij waardoor de bijen worden vergiftigd (verdwijnziekte). Hoe meer honingbijen hoe beter ook de bloemen bestoven worden. Na bestuiving kleuren de gele vlekken, via oranje naar rood. Honingbijen zien het rode honingmerk als een zwarte vlek op een lichte achtergrond. De bloem wil eigenlijk zeggen: 'Ziezo, besteedt geen energie meer aan mij, ik heb niets meer te bieden want ik ben bestoven'.

Bijzondere bestuiving

Voor een goede bestuiving en zaadzetting is vooral het bezoek van bloemvaste honingbijen noodzaak. De witte paardekastanjabloemen kunnen zichzelf niet bestuiven. Van de staande bloempluimen zijn de onderste bloemen vrouwelijk, de middelste tweeslachtig en de bovenste mannelijk. Ze bloeien van onder naar boven, nooit tegelijk en bij de tweeslachtige bloemen zijn de stampers ook nog eens eerder rijp dan de meeldraden. Eerst steekt de stamper recht vooruit om met haar kleverige stempel stuifmeel van het harige lichaam van een nectarlepeldende bij af te strijken. Hierna droogt zij in. Nu worden de hangende meeldraden uit dezelfde bloem rijp en bewegen zich naar boven. Zij zijn nu een goede landingsplaats voor nectarzoekende bijen geworden. Hier laten ze hun achterlijf en vleugels bepoederen met het roodbruine stuifmeel uit de helmhokken. Een rijpe stempel kan dus alleen maar stuifmeel van bijen ontvangen dat afkomstig is uit meeldraden van óf mannelijke bloemen of tweeslachtige bloemen van een oudere bloempluim van dezelfde boom (buurbestuiving) of beter nog van een andere boom van dezelfde soort (kruisbestuiving).

Anders bekeken

Een ingewikkeld systeem maar wel heel efficiënt. Insectenbestuiving levert na bevruchting de bekende gestekelde doosvruchten op gevuld met 1 tot 2

Paardenkastanje in een park in Trento, Italië
(Foto: Marleen Boerjan)

glanzend bruine zaden met witte vlek, de kastanjes. Omdat ze te smerig waren om op te eten maakte ik er vroeger poppetjes van. Het is niet het hoefijzer-vormige bladmerk waaraan de boom zijn naam ontleent maar het feit dat zijn zaden vroeger in Turkije aan dampige paarden werden gegeven. De gestekelde vruchten maken de boom in ons land niet populair om te worden aangeplant. Toch als je er met andere ogen naar kijkt verdient hij beter. In het wild vormen de zaden voedsel voor reeën en wilde zwijnen en in parken voor herten en vee. Ze bevatten reservevoedsel voor de nieuwe planten en men maakte er vroeger stijfsel van. De schors bevat stoffen om leer te looien en medicijnen te maken voor mens en dier. Ondanks zijn Grieks-Albanese afkomst kan de boom zeer goed tegen zeer strenge vorst. De vele snelverterende handvormig samengestelde bladeren zorgen voor een goede bodemverbetering.

Propolis

Op het moment van schrijven van dit artikel, staat de boom nog maar net in het frisgroene blad. Enkele weken terug werd ditzelfde blad nog omhuld door grote, spitse, bruine, reeds in de herfst van 1998 gevormde en inmiddels kleverig geworden knoppen. Een bescherming tegen vocht en koude. Soms kun je ook hierop honingbijen aantreffen. Met veel moeite schrapen zij de kleverige bruine massa, de propolis, van de knoppen in de korfjes van hun achterpoten. Voor honingbijen is propolis nodig om in hun woning tochtspleten dicht te kitten of om vijanden zoals muizen te mummificeren. Het beschermt ze ook tegen bepaalde bacteriën en houdt ze gezond. De knoppen, samen met de rijkelijke bloei, de mooie waaivormige bladvorm en (herfst)kleur en de fantastische samenwerking met bijen maken deze kastanje tot een wonderlijke boom voor bos en park.

bijen

FOTO VAN DE MAAND

Henri Klomp uit Zwartsluis imkert met de Nederlandse zwarte bij in een natuurgebied, genaamd 'Het Zwartewaters Klooster'. Henri is lid van de VBBN, subvereniging Ruinen en imkert nu tien jaar. Reizen doet hij samen met anderen. Mocht u in de buurt zijn, dan bent u van harte welkom bij Henri, hij zal u graag vertellen over de geschiedenis van het natuurgebied. Henri woont De Botter 2 in Zwartsluis.

Honing hoort niet in babyvoeding

E. de Boer, Zutphen en H.A.Th. van der Scheer, Goes
Op 17 februari j.l. trok bovenstaande kop in het dagblad 'Trouw' de aandacht voor een verhaal over botulisme bij zuigelingen, waarbij de consumptie van honing oorzaak kan zijn van het optreden van de ziekte. Voor veel imkers en consumenten van honing zal dit gegeven nieuw zijn. Reden om er uitleg over te geven.

Wat is botulisme?

182 Botulisme is een ziekte veroorzaakt door *Clostridium botulinum*. Deze bacteriesoort vormt onder voor haar gunstige omstandigheden een uiterst giftig toxine (gifstof), het zo genaamde botuline. Dat gif veroorzaakt verlamingsverschijnselen en is al in zeer kleine hoeveelheden dodelijk. Bij mensen is botulisme vooral bekend en berucht als voedselvergiftiging. Deze vorm van botulisme komt in de Verenigde Staten van Amerika (VS) zo'n 24 keer per jaar voor, in ons land daarentegen sporadisch. Wel is de laatste jaren, vooral in warme zomers, een aanzienlijk aantal gevallen van botulisme onder watervogels en vissen opgetreden. De veroorzaker hiervan is echter een bepaald type van *Clostridium botulinum* die in het algemeen als ongevaarlijk voor de mens wordt beschouwd.

Botulisme bij zuigelingen

Botulisme bij zuigelingen is een infectie-ziekte die optreedt wanneer via de mond sporen van *Clostridium botulinum* worden opgenomen. De sporen groeien in het darmkanaal uit en vermenigvuldigen zich, waarbij ze botuline produceren. In de periode 1973-1998 werden in de VS gemiddeld per jaar maar liefst 71 gevallen van botulisme bij zuigelingen geconstateerd, waarbij ziekenhuisopname veelal noodzakelijk was. De ernst van de gevallen varieerde van constipatie tot algehele verzwakking en (in minder dan 3% van de gevallen) een acute dood van het kind. Daarentegen zijn er in Europa maar heel weinig gevallen van botulisme bij zuigelingen bekend (minder dan 10 gevallen in totaal). Bij zuigelingen heeft de ontwikkeling van de darmflora van gisten en bacteriën enige tijd nodig. Met name na de overgang van borstvoeding op flesvoeding verandert de darmflora sterk. Het blijkt dat zuigelingen gevoelig zijn tot de leeftijd (20-30 weken) waarop de beschermende bacteriesoorten deel gaan uitmaken van de darmflora.

Zuigelingenbotulisme en honing

Bij het zoeken naar de oorzaak van de ziekte werd in de eerste plaats gekeken naar de voeding van de patiëntjes. Alleen in honing konden de bacteriesporen worden aangetoond en het type van *Clostridium botulinum* kwam overeen met het type dat uit de zieke kinderen zelf werd geïsoleerd. Door verschillende onderzoekers in de VS werd in circa 10% van de onderzochte honingmonsters *Clostridium botulinum* aangetroffen in aantallen van maximaal 80 sporen per gram honing. Deze sporen worden waarschijnlijk tijdens het 'halen' van stuifmeel en nectar door de bijen opgenomen.

In tegenstelling tot in de VS konden in Engeland en in Duitsland tijdens onderzoek in de tachtiger jaren geen sporen van *Clostridium botulinum* worden gevonden in honingmonsters. Mogelijk is mede daardoor zuigelingen-botulisme in Europa zeer zeldzaam. De ophef in Duitsland over een geval van zuigelingen-botulisme in 1998 dat mogelijk is veroorzaakt door honing, heeft de vraag naar de aanwezigheid van sporen van *Clostridium botulinum* in honing weer actueel gemaakt. Reden om daar dit jaar opnieuw een onderzoek te starten naar de aanwezigheid van sporen in honing.

Sporen van *Clostridium botulinum* komen wijd verspreid voor in de bodem en in stof dat gemakkelijk door de wind opwaait. Ze worden dan ook algemeen aangetroffen in tal van grondstoffen bestemd voor de productie van levensmiddelen. In de VS is dan ook in 85% van de gevallen de oorzaak van zuigelingen-botulisme onbekend en wordt slechts 15% van de gevallen toegeschreven aan het gebruik van honing.

Geen honing voor zuigelingen

Over de aanwezigheid van *Clostridium botulinum* in honing zoals die in ons land op de markt is, zijn geen gepubliceerde gegevens beschikbaar. De bijdrage van honing aan de opname van *Clostridium botulinum* moet echter als zeer gering worden beschouwd, gezien de mogelijkheid van opname van de bacteriesporen langs andere wegen. Bovendien is het in ons land minder gebruikelijk dan in de VS om zuigelingen extra honing te geven. Ook dat zal een reden zijn waarom zuigelingen-botulisme hier nauwelijks voorkomt. En omdat het belangrijk is die situatie zo te houden, is een verstandig advies: honing hoort niet in voeding voor baby's.

'In gezelschap van de honingbij'

Ab Kuypers

Onlangs vond in het Bijenhuis te Wageningen de presentatie plaats van een nieuw bijenboekje getiteld 'In gezelschap van de honingbij'. De imkerij is daarmee een nieuw boekje rijker, dat zich vooral richt op de natuurliefhebber. De auteur, Arie Heijboer is zo'n natuurliefhebber. In de ban geraakt van de honingbij wilde hij haar geheimen doorgronden. Het resultaat leverde een rijk geïllustreerd werkje op.

'In gezelschap van de honingbij' is vooral promotie voor het bijenhouden. Nu eens niet geschreven uit de imkerij zelf, maar door een buitenstaander. De auteur, geen imker, is vooral een natuurliefhebber, die vanuit zijn interesse gebiologeerd werd door onder andere de honingbij. 'Als een speurbij heeft hij zijn vleugels uitgeslagen om zich een beeld te vormen van de bijenwereld', lezen we op de omslag van zijn boek. Behalve positief is Arie Heijboer tevens goed geïnformeerd geraakt. Een lange literatuurlijst van bijenboeken, achterin, zal zeker voor een deel zijn

geraadpleegd. Bemoeienissen van Jan Speelziek zullen bovendien niet vreemd zijn aan de succesvol verlopen zoektocht.

'Onbewust heeft de schrijver met zijn fraai geïllustreerd werk bijgedragen tot de promotie van het bijen houden, een bezigheid die tegenwoordig niet ten onrechte wordt aangemerkt als een natuurhobby bij uitstek,' schrijft Jan Speelziek in zijn voorwoord.

Geen handboek

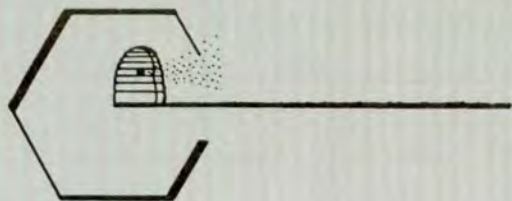
In korte, vlot geschreven en daardoor gemakkelijk te lezen hoofdstukken worden bijna alle belangrijke onderwerpen uit het leven van de honingbijen uit de doeken gedaan. De imker zelf, zijn eerste bijenvolkje en drachtplanten worden niet vergeten. Het boek besluit met een flink aantal pagina's over de bijenproducten, waarin de honing echter centraal staat. Wat betreft de geneeskraft van honing, had ik liever gezien dat over dit onderwerp wat meer terughoudendheid was betracht. Maar dat is een zeer persoonlijke mening.

Behalve voor natuurliefhebbers die meer willen weten over de mysterie van de honingbij, is dit boek in feite aanbevolen voor iedereen, met name voor hen die overwegen in het imkeren een nieuwe hobby te kunnen gaan vinden. Dat na het lezen van het werkstuk van Arie Heijboer, de lezer zich in het goede gezelschap van de imkers wil scharen lijkt me niet denkbeeldig. Terecht echter wordt er op gewezen, dat dan een cursus, een goede handleiding noodzakelijk zijn om echt aan de slag te kunnen gaan. Want 'In gezelschap van de honingbij' is geen handboek voor de imkerij. Maar dat was ook niet de bedoeling van Arie Heijboer.

Het is een fraai uitgevoerd boekje geworden, met veel foto's en andere illustraties. Het is te hopen dat dit werkje de weg zal vinden die de auteur is ingeslagen: belangstelling en kennis van honingbijen. Dan kan er alleen maar nog meer begrip voor de imkerij en de imkers ontstaan. Moge dit boek meehelpen de waardering tussen natuurbeschermers en imkers te laten groeien.

'In gezelschap van de honingbij', auteur: Arie Heijboer uitgever: Etiko/huisdieren 80 pagina's, illustraties, foto's. Voor f 24,95, te koop in het Bijenhuis te Wageningen.

Algemene vergadering Bijenhoudersbond ZLTO 10 april

M.J. van Iersel

• Openingstoespraak

Voorzitter Beekman begon met het welkom heten van aanwezigen en genodigden: Ir. Mommers, Drs. A. de Ruijter van de Ambrosiushoeve, dhr. B. Visser van de ABTB dhr. F. Heezen van de LLTB en dhr. D. Vunderink van de VBBN.

In het openingswoord stond voorzitter Beekman stil bij een aantal zaken uit het voorbije verenigingsjaar:

- Het bijenjaar met een goede oogst van voorjaars- en heidehoning en een verregende zomer en een zeer nat najaar waarin de conditie van de bijenvolken zwaar op de proef werd gesteld.

- Het overleg met de land- en tuinbouworganisaties over een nieuwe bestuivingsvergoeding. Men is in het overleg gekomen tot het vaststellen van adviesprijzen. De reële prijsvorming in het komende jaar kan uitgangspunt worden voor nieuw overleg.

- De bereikte resultaten in de commissie onderwijs waardoor een betaalbare cursus bijteeltleraar mogelijk wordt. In tegenstelling tot de oude cursus zal aan deze cursus ook deelgenomen kunnen worden door vakbekwame imkers die niet over een onderwijsbevoegdheid beschikken.

- Het werk van de commissie honing die er in geslaagd is een keuringsreglement samen te stellen waarover alle imkersorganisaties het eens zijn. Een Nationale honingkeuring is hiermee mogelijk geworden.

- Gedachten en ideeën over samenwerking tussen de verschillende organisaties, waaraan de voorzitter er een toevoegde door een kort moment de aandacht te vragen voor een mogelijke samenwerking in een federatief verband.

• Notulen algemene vergadering 4 april 1998

De notulen werden zonder wijzigingen goedgekeurd.

• Mededelingen

De verkoop van de honingzemerij 'het Zuiden' heeft onder andere als direct gevolg dat de verkoop van imkermaterialen op 30 april 1999 wordt beëindigd. Er zijn in het gebied voldoende alternatieven. Door de verkoop verandert er dit jaar niets met betrekking tot suikerdistributie, de aan- en verkoop van honing. Ook de aanmelding voor de verzekering blijft zoals gebruikelijk.

• Jaarverslag 1998

Het onderdeel *maandblad Bijen* kreeg extra aandacht.

- De heer P. Bohlmeijer vroeg aandacht voor de financiële positie van het maandblad. Een strenge kostenbewaking is noodzakelijk om de prijs van een abonnement niet te hoog te laten worden. De heer Van Iersel gaf aan dat de

kwaliteit van het maandblad de voortdurende zorg heeft van de redactie. Met regioberichten, Apistaartje en Imkermethoden als nieuwe rubrieken blijft het maandblad 'up to date'.

• Financiële stukken

Het bestuur gaf een toelichting op de balans en resultatenrekening 1998. De kascontrole is verricht door de vereniging van Heesch, Hulsel en Koewacht. De boeken werden in orde bevonden en de vergadering verleende de penningmeester decharge.

De begroting 2000 werd besproken. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt geen negatief saldo verwacht. De contributie blijft dan ook onveranderd, behoudens de contributie voor tweede gezinsleden. Een voorstel van de vereniging Oss om deze te verlagen van f25,- naar f15,- werd door de vergadering aanvaard.

• Bestuursverkiezing

De heer C. Havermans was aftredend en niet herkiesbaar. Door de vereniging Steenberghe werd *mw. A.C.J. van Doren* als kandidaat voorgedragen. Zij werd door de vergadering zonder tegenstemmen gekozen. De heren J. Beekman en J. Janssen waren eveneens aftredend. Ze waren wel herkiesbaar. De termijn om deze herverkiezing op de agenda van de algemene vergadering te plaatsen was evenwel verstreken. Nadat de vergadering het invoegen van deze verkiezing op de agenda had goedgekeurd, werden beiden bij acclamatie herkozen.

• Voortgang verenigingsvoorstellen

In de algemene vergadering van 1998 werd een voorstel ingediend en aanvaard om te onderzoeken of een fusie van de drie zuidelijke bonden mogelijk is. Er is een commissie ingesteld om dit onderzoek uit te gaan voeren. De commissie is aan het werk gegaan, heeft een sterktezwakte analyse van de bond gemaakt, overwogen welke argumenten er voor en tegen een fusie zijn. Er is een gesprek tot stand gebracht met de beide andere zuidelijke bonden waar men goede mogelijkheden tot een verdergaande samenwerking zag. In welke vorm dit gerealiseerd gaat worden is nog niet bekend. Door ziekte van een van de gesprekspartners is het proces nog niet verder gevorderd. De commissie zal zijn werk het komende jaar voortzetten.

Behalve deze commissie is ook de commissie 2000 van de Bedrijfsraad actief op het terrein van samenwerking.

• Verenigingsvoorstellen

Een voorstel van de kring Zuid/Oost-Brabant om de tegevoetkoming van de bond in de kosten van voordrachten naar een meer eigentijds peil op te trekken werd door de vergadering overeenkomstig het pre-advies aanvaard. Honorarium spreker f100, reiskostenvergoeding tot een bedrag van f80.

• Rondvraag

- Dhr. J. Mous vroeg aandacht voor openstaande honingvaten bij de honingzemerij in verband met Amerikaans vuilbroed. De honingzemerij draagt er al zorg voor dat er geen vaten openstaan op plaatsen die bereikbaar zijn voor bijen. De bedrijfsvoering maakt het echter niet mogelijk dit onder alle omstandigheden te garanderen. De RVV heeft bij de recente vuilbroeduitbraken in de omgeving van Boxel geen aanwijzingen gevonden dat de honingzemerij hiermee in verband gebracht zou kunnen worden. De spreker zei dat onderzoek van monsters honing

afkomstig uit de honingzemerij heeft aangetoond dat hier veel sporen van AVB in aanwezig waren. Het bestuur antwoordde het zeer onbegrijpelijk te vinden hierover niet meteen te zijn geïnformeerd.

- *De kring Noord-Oost Brabant* zei zich zorgen te maken over afwijzingen bij verzoeken om bijenvolken in natuurgebieden te mogen plaatsen. De heer A. de Ruijter verwees naar het laatste rapport van het IKC over deze problematiek om imkers argumenten in handen te geven bij overleg met beheerders van deze gebieden. Het is het rapport 'Concurrentie tussen honingbijen en andere bloembezoekende insecten' van IKC landbouw, Ede, januari 1998. (Verkrijgbaar bij de Ambrosiushoeve).

- *Dhr. J. Janssen* vroeg aandacht voor de Studiedag van 13 november a.s. met als thema: 'Gezonde bijen, ook na 2000'.

- Als voorzitter van de *Bedrijfsraad* sprak de heer D. Vunderink de vergadering toe. Hij lichtte de activiteiten van de werkgroep 2000 toe. De werkgroep is bezig met een onderzoek naar toekomstige samenwerking. Bij dit delicate proces zijn alle mogelijkheden bespreekbaar. Vast staat dat maatschappij en imkerij veranderen. Het is daarom zinvol de toekomstige organisatievorm te overwegen en een keuze te maken.

- *De directeur van de Ambrosiushoeve*, de heer A. de Ruijter, gaf aan dat de Ambrosiushoeve de imkerij verschillende diensten kan aanbieden. De belangrijkste daarbij zijn hulp en advies bij constatering van bijenziekten en het onderzoek van honing naar herkomst. Tevens wees hij op het arboretum en de mogelijkheid tot rondleiding. De vrienden van de Ambrosiushoeve vervullen een belangrijke taak bij de instandhouding hiervan.

- Ten slotte werd afscheid genomen van *mw. M. Jacobs-van Vugt* als bestuurslid. Zij is in 1986 met haar werk begonnen als adviseur van het bestuur namens de KVO. Later kreeg zij van de vergadering het mandaat als bestuurslid op te treden. Naast haar werk in bestuursvergaderingen memoreerde de voorzitter haar activiteiten in de studiedagcommissie, bij de jury van de bedrijfstwedstrijd en voor Tuinidee in Den Bosch.

- Ook van de heer *C. Havermans* werd afscheid genomen als lid van het bestuur. Hij werd in 1988 voor het eerst als bestuurslid gekozen. Hij was actief als penningmeester, taxateur bij spuitschade, voorzitter van de werkgroep

drachtverbetering, in de tentoonstellingscommissie en het overleg bestuivingsvergoeding.

Voor het vele werk dat door deze twee bestuursleden werd verricht sprak de voorzitter zijn waardering uit en dankte beiden hartelijk voor hun jarenlange inzet.

Van de bestuurstafel

J. Beekman

Zal het logo van onze bond er in de toekomst uitgaan zien zoals hier boven? Wij weten het nog niet. E.e.a. hangt af van de beslissing bestuur ZLTO. Daar zijn wij nog mee in onderhandeling of wij aan naamsverandering mee doen of niet. Het logo van de NCB is geheel verdwenen.

Het Bondsbestuur vergaderde op 1 april 1999 en de volgende onderwerpen zijn aan de orde geweest:

• Notulen bestuursvergadering dd.18/02/99:

Deze zijn vastgesteld en onder een woord van dank aan de samensteller ondertekend.

• Honingzemerij/Honeypack Holding BV:

Honeypack is de nieuwe naam voor de ex Honingzemerij 'Het Zuiden BV', en zal in het vervolg zo genoemd worden.

- In overleg met het bestuur ABTB en LLTB wordt de verkoop van imkersartikelen met ingang van 30 april 1999 gestopt. De ruimte die de winkel in beslag neemt moet voor het productieproces gebruikt worden.

- De suikerbestelling en de verzekering (f0,50 per volk) wordt dit jaar niet gewijzigd. In het jaar 2000 zal hierin verandering komen, u wordt hiervan tijdig op de hoogte gesteld.

• Uit de Bedrijfsraad

De punten die in de Bedrijfsraad aan de orde waren zijn uitgebreid besproken, zie Bijen 8(5): 151-152 (1999).

• Tuinidee 99

Er komen op het secretariaat nog steeds formulieren binnen van mensen die interesse hebben om imker te worden. Deze formulieren zijn uitgereikt tijdens de openingsdagen. Hier zitten ook aanvragers tussen die buiten ons werkgebied vallen, deze worden doorsluist naar die organisatie die binnen het bereik van de aanvrager ligt. De evaluatie van 'Tuinidee 99' is als een agendapunt voor de volgende bestuursvergadering opgenomen.

• Studiedag 1999

Deze wordt gehouden op 13 november a.s., in de Helicon te Bostel. Het thema is 'Gezonde bijen, ook na 2000'. Nadere informatie volgt nog.

• Algemene vergadering

Hieraan is de laatste hand gelegd, inclusief het regiovoorstel van Z.O.-Brabant, zie elders in dit nummer.

• Bestuivingsregeling 1999

Hierin volgt uw bestuur het advies van de Bedrijfsraad, zie Bijen 8(4): 119 (1999). Wij zijn ons echter van bewust dat dit een advies is.

Mw. M. Jacobs-van Vugt en de heer C. Havermans.

Foto: M.J. van Iersel.

• Bedrijfswedstrijd 1999

Deze gaat door behalve als er in ons werkgebied Amerikaans vuilbroed voorkomt. Een uiterste hygiëne is geboden. Men dient zich aan het reglement en de aanwijzingen van de jury te houden. Dus op de te controleren stand dient het gereedschap aanwezig te zijn dat nodig is om een bijenvolk te controleren. Dit gereedschap blijft dan ook op de stand.

• PR

Nogmaals wordt gewezen op het belang om zaken die, ook al zijn deze niet je eigen mening, als een gezamenlijk standpunt naar buiten te brengen, ook in Bijen.

Voor informatie over het bovenstaande kunt u contact opnemen met het secretariaat van de bond, 013-5836350. In het verenigingsboek staat wanneer u de secretaris kunt bereiken.

186

De Algemene Ledenvergadering 1999

Gehouden op 27 maart 1999 in Wageningen. Aanwezig: afgevaardigden van 83 subverenigingen, 14 genodigden en 7 HB-leden.

• Welkom en openingspeech door de voorzitter

Allereerst verzoekt de voorzitter alle aanwezigen op te staan en de heer Joop Beetsma te gedenken die daags tevoren is overleden. Hierna heet hij allen welkom en gedenkt de overledenen van het afgelopen jaar, in het bijzonder het erelid R.P. Groenveld. Vervolgens houdt de voorzitter zijn openingspeech (zie Bijen 8(5): 152-154 (1999)).

• Mededelingen en ingekomen stukken

De voorzitter feliciteert de heer G.J.J. Luttikhuis met zijn onlangs ontvangen Koninklijke Onderscheiding. De groepen Overijssel-West en Veluwe-Noord hebben besloten één groep te gaan vormen. Binnenkort is er verder overleg en dan wordt ook een nieuwe naam vastgesteld.

De voorzitter dankt allen die commentaar hebben gegeven op het beleidsplan voor hun opmerkingen.

Groep Drente vraagt steun van de vergadering voor hun verzoek om bij een Amerikaans vuilbroeduitbraak alle subverenigingen direct te informeren en niet alleen de groepsbesturen. Circa 7 subverenigingen zijn het hiermee

eens. Afgesproken wordt om in de toekomst behalve de groepsbesturen, ook de omliggende subverenigingen direct te informeren. In de toekomst komt er op het Bijenhuis een antwoordapparaat met actuele informatie over reisverboden.

Het voorstel van groep Drente om het aantal secretariaatsuren weer uit te breiden, wordt niet gedragen door de vergadering.

• Onderscheidingen

Met instemming van de vergadering wordt aan de heer R.J. Veldhuizen uit Almere het erekorfje uitgereikt vanwege zijn verdiensten voor de VBBN in de groep Utrecht en op landelijk gebied vanwege zijn grote kennis van bijenziekten.

• Financiële jaarstukken 1997/1998

De winst- en verliesrekening van de afdeling Handel heeft een positief resultaat opgeleverd. Aan de Verenigingskant heeft vooral de expositie geld gekost, door de verbouwing die heeft plaatsgevonden. De heer G. Henseler heeft geattendeerd op enkele typefouten in de overzichten. De heer Teunis uit Wierden heeft schriftelijk antwoord gekregen op zijn vragen.

• Commissie Nazien Boeken

De heer J. Schippers treedt af en wordt hartelijk bedankt voor zijn inzet. Voortaan zal de Commissie bestaan uit 2 leden, die ieder 4 jaar blijven zitten en beurtelings aftreden. Dit is gedaan om de continuïteit te waarborgen.

• Verkiezing Hoofdbestuur

De heren H.J.J. Van den Broek en D. Vunderink worden bij acclamatie herkozen voor een laatste periode van 3 jaar.

De heer B.J.W. van Kuijk treedt tussentijds af en ontvangt met instemming van de vergadering een erekorfje voor al zijn inspanningen. Hij wordt opgevolgd door de heer H.A.Th. van der Scheer.

De heer F.G.A. Janssen treedt na 13 jaar af. Vanwege zijn enorme verdiensten voor de VBBN wordt hij door het Hoofdbestuur voorgedragen voor het erelidmaatschap. De vergadering is het hier van harte mee eens. Hij wordt opgevolgd door de heer J.M. Plaizier.

• Doppensproject

Na de pauze houdt de heer J.F. Charpentier een zeer boeiende lezing over het Doppensproject, dat op dit moment met ongeveer 40 groepen in het land van start is gegaan.

• Maandblad Bijen

Namens de redactie geeft mevrouw M.L. Boerjan een terugblik op het jaar 1998 naar aanleiding van een kort geleden gevoerd gesprek met Joop Beetsma. Door zijn grote inbreng is het blad Bijen geworden wat het nu is. Vooral aan ziektebestrijding is het afgelopen jaar veel aandacht besteed, met name aan AVB. Het Themanummer was gewijd aan de 'concurrentie tussen honingbijen en andere bloembezoekende insecten'. Ook in 1999 zal er veel aandacht zijn voor bijenziekten. Het Themanummer 1999 zal gaan over de 'communicatie in het bijenvolk'.

• Indexering contributie

Om te voorkomen dat in de toekomst een tekort ontstaat dat door een grote contributieverhoging ineens moet worden opgevangen, stelt het Hoofdbestuur voor om voortaan de contributie te indexeren. Maatstaf voor indexering is de harmoniserende prijsindex van twee jaar

eerder. Dus voor 2000 geldt de prijsindex van 1998. Deze indexering geldt niet voor de opslag van de subverenigingen. Na enkele standpunten te hebben gehoord, komt de voorzitter met het volgende voorstel: als de indexering de 5% te boven gaat, komt het als agendapunt op de ALV. Ook als naast de indexering een extra contributie-verhoging nodig blijkt, wordt dit op de ALV behandeld. Het voorstel voor indexering van de contributie krijgt de instemming van de vergadering. Deze gaat in met ingang van het contributiejaar 2000. Alleen de subverenigingen Beetsterzwaag, Bunnik/Houten en Haren/Paterswolde zijn expliciet tegen indexering.

• **Beleid bestuur 1999-2002**

Contacten met de overheid en allerlei organisaties voor natuurbeheer blijken moeilijk omdat men goede introducties nodig heeft.

Groep Zuid-Holland heeft vooral gesproken over de beleidsdilemma's. Het voeren van een goed beleid mag wat hen betreft geld kosten.

• **Rondvraag**

- De heer J.A. Zoet, Terschelling, informeert naar de fusiebesprekingen. De voorzitter antwoordt dat er op dit moment alleen een werkgroep bezig is met de toekomst van de Bedrijfsraad. Binnenkort komt een rapport met een voorlopig advies uit.

- De heer E. Hutter, Oosterhesselen, wijst de vergadering op de problematiek van genetisch veranderde (gemodificeerde) gewassen en dringt aan op grote alertheid van het bestuur.

- De heer T. van Wanum, Rotterdam, informeert of het mogelijk is om uit te zoeken hoe het ledenverloop per regio is en hoelang mensen lid blijven. Zijn subvereniging biedt cursisten een jaarlidmaatschap aan en hoopt dat ze dan ook lid blijven.

Om 13.15 uur sluit de voorzitter de vergadering en dankt ieder voor zijn/haar inbreng.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vanderink

Voor het eerst moest ik verstek laten gaan bij de vergadering van het Hoofdbestuur met de groepsbesturen. Dat vond ik heel jammer want ik heb eerder al laten blijken hoe zeer ik deze bijeenkomsten op prijs stel. Uitwisseling en afstemming van ideeën en beleid tussen mensen die een ruime verantwoordelijkheid willen dragen voor de bestuurlijke aspecten van de bijenhouderij en de VBBN. Ik ga daar altijd met plezier heen en kom met meer motivatie terug. Dit keer nam Bert van Westhreenen mijn rol over.

Het was weer een goede vergadering, hoor ik dan later. Je eerste reactie is: hoe kan dat zonder mij? De volgende, wat loopt het dan toch fijn, dat het zonder mij net zo goed gaat. En wat hebben we veel gewonnen door de duidelijke bestuursstructuur en verantwoordelijkheden. En wat logisch dat de nieuwe HB-leden uit de groepsbesturen zijn gekomen. Dat past naadloos in elkaar. Om goed geïnformeerd te zijn ontvangen de groepsbesturen nu ook de notulen van het HB.

• Wat kwam zoal aan de orde? De vraag of het juist is een

persbericht te sturen over tekort aan bijenvolken op het fruit. In enkele regio's was dat het geval of het kostte de grootste moeite om aan de vraag te voldoen. Informatie over de gang van zaken bij spuitschade en enkele juridisch uitspraken in het belang van de bijenhouderij. In het 'Rondje Groepen' de diverse activiteiten in de regio's waarbij men elkaar op ideeën brengt of helpt vanuit eerdere ervaringen. Het voederkransonderzoek wordt op veel plaatsen actief opgepakt, ook starten diverse cursussen, voor beginners, honingkeurmeester of darrenraatmethode. De benoeming van Marleen Boerjan tot opvolger van Joop Beetsma kreeg aller instemming en men kreeg de vraag mee of men kandidaten kon noemen voor een redactielid namens de VBBN. Ook de redactie is druk op zoek. De aanwezigen deelden het gevoel dat de Algemene Ledenvergadering een nieuwe jas moet krijgen: verplichte nummers nog sneller afhandelen en meer tijd voor discussie en rondvraagpunten. Terecht werd de vraag gesteld wat de zin is van 'verklaringen voor het Amerikaans vuilbroedvrij zijn' voor toelating van volken in drachtgebieden. Arie Koster gaf een korte presentatie over de wens en mogelijkheid overal in het land dracht te verbeteren. Dan is reizen minder nodig. Dat raakt ook de concurrentie tussen imkers en tussen bijen. Catherine Reker lichtte het project AVB-monitoring toe - u ook zo blij dat in Nederland het woord controle nu definitief lijkt vervangen door het woord monitoring? - en de contacten met de naburige landen over AVB-bestrijding. Jos Plaizier deed datzelfde over de lerarenopleiding in wording. En daartussen door vraagt men naar het project Bedrijfsraad 2000, de Floriade 2002, het bestuivingsreglement, de beleidsdilemma's uit het beleidsplan en over mogelijke kortingen voor leden op de bijenmarkten en vertelt het HB over het aanbod van een promotieproject via "Het Kleine Loo" en het PR-beleid van het HB. Natuurlijk wordt niet alles opgelost en alle wensen zullen niet vervuld worden maar er wordt op een volwassen manier met elkaar gewerkt.

• Ik was bij het gesprek van de redactie van BIJEN en de voorzitters van de vier organisaties. Vreemd zonder Joop Beetsma en zijn opvolging op de agenda. De redactie stelt unaniem Marleen Boerjan voor en uiteraard is dat voorstel overgenomen. We wensen Marleen en haar team plezier in het werk en dat zij de opgaande lijn weten te handhaven. Ik vind het knap dat dit prima blad nog steeds voor minder dan f20 in onze bus glijdt. Dat vergt veel meer dan alleen maar leuke artikelen verzorgen. En wat is leuk? Een grote groep imkers wil meer diepgang, een andere groep vindt het nu al zwaar genoeg en daar moet de redactie maar doorheen laveren. Als voorzitters hebben we gesteld dat steeds een flinke portie nieuwe ontwikkelingen of nieuw onderzoek een plaats in BIJEN moet hebben. We moeten daarvan op de hoogte zijn. Het is de taak van de redactie om die onderwerpen zo te presenteren dat we het allemaal interessant vinden. De redactie 'gaat daarvoor' maar deze modeterm, noch het 'monitoring gebeuren' hoop ik in BIJEN aan te treffen. Dat bewaakte Joop en dat gaat Marleen bewaken. Gelukkig!

• Een constatering van een van de leden van de Werkgroep Bedrijfsraad 2000: de onderwerpen en vraagstukken waarvoor de bijenhouderij met z'n

verenigingsvorm en vrijwilligerswerk geplaatst wordt, zijn relatief heel zwaar. Laat maar eens op u inwerken onder het zwermen scheppen.

Symposium Bijenziekten 1999

Jan Charpentier

Op 6 en 7 februari jl. vond in Nederlands-Vlaamse samenwerking het symposium 'Bijenziekten 1999' plaats. Organisatoren van de buitengewoon geslaagde dagen waren de Commissie Ziektebestrijding van de VBBN (Catharine Reker en Jan Charpentier) en het Informatiecentrum voor Bijenteelt van de KVIB (Frans Jacobs en medewerkers). Het Informatiecentrum was ook de (voortreffelijke!) gastheer van het symposium.

Het Bijensymposium was een boeiend, afwisselend gebeuren, waar veel nieuws te horen was over uiteenlopende aspecten van bijenziekte- en gezondheid. Het sprekersteam was afkomstig uit Nederland, Vlaanderen en Duitsland en omvatte bijenwetenschappers en mensen die zich beroepshalve bezighouden met ziektebestrijding. Daardoor konden de in die drie landen gehanteerde inzichten en werkwijzen m.b.t. ziektebestrijding worden vergeleken. Levendige discussies waren het gevolg, leidend tot afspraken om de gelegde contacten verder uit te bouwen.

De eerste dag van het symposium was gewijd aan de ziekten nosema, acarapis, zakbroed en kalkbroed, voorafgegaan door een voordracht door Jan Veenhof over bijengezondheid(!). Want ziekte treedt slechts dan op, wanneer onze bijen de infectie niet zelf de baas kunnen. Die eigen afweerkrachten van de bijen zijn deels genetisch bepaald (zoals het poetsgedrag), deels gaat het om milieufactoren zoals de stuifmeelvoorziening of de wijze van imkeren.

De tweede dag werden AVB en varroamijt onder de loep genomen, waarbij ruim tijd werd ingeruimd voor discussies rond de bestrijdingsconcepten van Amerikaans vuilbroed (AVB) in Nederland, België en Duitsland. Ook werd diep ingegaan op de stand van kennis omtrent de verwekker van AVB.

Bestellen boekje

Wie het symposium niet kon bezoeken, heeft veel gemist. Gelukkig komt er een boekje met de samenvattingen van de voordrachten van Jan Veenhof, Frans Jacobs, Michel Asperges, Friedrich Pohl, Dirk de Graaf, Elbarte Kamp, Wim Dobbelaere, Henk van Schuppen en Joop Beetsma. Dit boekje is te bestellen bij het Algemeen Secretariaat van de VBBN. Zodra het boekje uit is, zal het, ná ontvangst van uw betaling, f13 inclusief verzendkosten, worden toegestuurd.

U kunt dit bedrag overmaken op girorekening 84.68.01 of bankrekening 53.90.42.897 t.n.v. VBBN Bennekom, onder vermelding van 'Boekje symposium Kalmthout'. U mag ook een volledig ingevulde girobetaalkaart of eurocheque sturen aan: Secretariaat VBBN, Postbus 90, 6720 AB Bennekom.

Als je vijf ware vrienden hebt als je sterft is je leven een succes geweest (Lee Lacocca)

Op 23 april 1999 overleed op 61-jarige leeftijd ons zeer gewaardeerde lid

GERRIT VAN DE VENDEL

Ondanks het feit dat zijn gezondheid hem niet veroorloofde alles te doen wat hij wilde, stond Gerrit, bijgestaan door zijn vrouw Janny, altijd klaar voor anderen.

Onze vereniging en de leden zijn hem veel dank verschuldigd voor al zijn onbaatzuchtige bijdragen. Gerrit zal in onze herinnering blijven voortleven als een goede vriend, een voorbeeld van hulpvaardigheid en een zeer deskundig imker op wie niemand tevergeefs een beroep deed.

Gerrit van den Vendel laat vele vrienden achter.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Leersum en omgeving

Wij betreuren het verlies van oud-voorzitter

AD VAN GILS

Dankbaar kijken wij terug op goede herinneringen

Wij wensen de familie veel sterkte toe.

Bestuur en leden
ZLTO (NCB) bijenhoudersvereniging St. Ambrosius Bavel

advertentie

DE IMMENHOF

Alle bijenteeltmaterialen voor de moderne imker

Aanbieding:

vuren Spaarkast f 190,00 per stuk
5 stuks à f 170,00 per stuk

Geopend: Zaterdag van 8.00 - 12.00 uur en na telefonische afspraak. Harremaatweg 36, 3781 NJ Voorthuizen, 0342-472837 / 0653182006